

אונקלוס

ויקרא כז בחקתי תקד

בר חמש שנין ויהי פרסנה
 רכורא חמש סלעין דכסף
 ולנקובתא פרסנה תלת סלעין
 דכסף: ז ואם מפר שתין שנין
 ולעלא אם רכורא ויהי פרסנה
 חמש עשרי סלעין ולנקובתא
 עטר סלעין: ח ואם מסבן הוא
 מפרסנה ויקמנה קדם פהנא
 ויפרום יתה פהנא על מימר די
 תדבק ידא דנוררא יפרסנה
 פהנא: ט ואם בעירא די יקרבו
 מנה קרבנא קדם יי כל די יתן

חמש שנים והיה ערפך הזכר חמשה
 שקלים כסף ולנקבה ערפך שלשת
 שקלים כסף: ז ואם מבין שנים שנה
 ומעלה אם זכר והיה ערפך חמשה
 עשר שקל ולנקבה עשרה שקלים:
 ח ואם מסבן הוא מערפך והעמידו לפני
 הכהן והעריך אתו הכהן עלפי אשר
 תשיג יד הנדר יעריכנו הכהן: ט
 ז ואם יתן מנחה
 קרבן ליהנה כל אשר יתן מנחה

רש"י

לקט בהיר

(ו) ואם מבין ששים שנה וגו'. כשמגיע * לימי
 הזקנה האשה קרוצה להחשב כאיש^ט, לפיכך האיש
 פוחת בהזקנתו * יותר משלש * בערכו*, והאשה
 אינה פוחתת אלא שליש בערכה*, דאמרו אינשה
 סבא צביחא פחא^ח צביחא, סבתא צביחא סימא
 צביחא, וסימא טבא צביחא (ערכין י"ט): (ח) ואם
 מדך הוא. שאין ידו משגת ליתן^ז הערך הזה:
 (והעמידו. לנערך לפני הכהן, ויעריכנו לפי השגת
 ידו של מעריך (ח"כ - ערכין ד'): על פי אשר תשיג.
 לפי מה שיש לו ויסדרנו*^ט, וישחיר לו כדי חייו,
 מעה, וכו', וכסת, וכלי אומנות, אם היה חמר^י
 משחיר לו חמורו (ערכין כ"ג): (ט) כל אשר יתן
 מנחה. אמר רגלה של זו עולה^י דבריו קיימין,
 שינוי נוסחאות * משניע * בוקותו * ערכו * ערכה * מערכה * יסדרהו.

דוקא בן י"ג שנה, אלא גם י"ב אם יודע לשם מי נדר נקרא
 גדול לענין זה (צל"ד): (ט) פירש"י בערכין שיכולה
 לערות ולעשות מלאכה בוקומה עכ"ל, ובספר באר מים
 חיים מרחיב ומטעים דבר זה, שהאשה בעודה נערה שבתה
 צביח מעט שממיד רדופה היא לנאת, משא"כ בוקומה
 כלואה היא צביח ועושה מלאכה, ולהפך האיש שכל זמן
 שכתו עליו טרוד הוא על המחיה ולעת אפסו כחומיו אפילו
 נהמא דכריסיה לא שויה, ופשוט שהמדובר מוקני עמי הארץ
 (להלכה אין נפ"מ) שעבר ונטל והוא למשא לכל עובר ושב,
 אשר לא בן זקני ח"ח שמוסיף והולך ונהנים ממנו ענה
 ותושיה: (י) פי' עד ששים ערכו י' שקלים ואחר ששים
 נפל ערכו למטה משליש שאינו שוה ע"ז וחזי רק ע"ז
 שקלים, והאשה נפלה משלשים ועד עשרה שהוא
 שליש: (יא) פירש"י שבר שאינו אלא למשא, לישנא
 אחרינא פחה גרסינן לשון ערום ועריה, דמחרגמינן לערום פחים בתרגום של נביאים, סימא מטמון עכ"ל: (יב) ר"ל אל
 חפרש מך הוא מערך שאין לו מה שגדר, כגון נדר ערך ולד זכר ואין לו ה' שקלים רק ד' או יעמוד לפני הכהן, אבל אם יש
 לו ה' שקלים חייב ליתן אוחתו, שא"כ מה זה שאמר הכתוב "על פי" אשר תשיג היל"ל יתן מה שיש לו, אלא ודאי פי' מערך
 מליטן ערכך, כלומר הגם שיש לו אלא מך הוא ואינו יכול ליתן, וכמו שגמפרש במאמר הסמוך שצריך לו על חייו וכו': (יג)
 יעריכנו וישיימנו, ולשון חז"ל הוא צ"מ קי"ג: כדרך שמסדרין בערכין כך מסדרין בצעל חוב ופירש"י שמסדרין שמין להניח
 לו זרכי חייו לשון והעריך אוחתו, לישנא אחרינא שמסדרין לשון שריד, ושחיהן שמעתי עכ"ל, ובערכין במשנה שם פירש"י
 מזון וכסות מטה וסגדלין ותפילין אכולהו משיירין לו מעות לקנותן אם אין לו עכ"ל: (יד) מי שנושא משאות בשכר על
 חמורו נקרא חמר, ובס' משכיל לרוד הקסה שזו דעה ר' אליעזר שהוא יחיד לגבי רבים דסבירא להו שחמור בכלל נכסים הוא
 ואינו כלי אומנות, ובספר באר בשדה מיישב שיעט רבינו עיי"ש: (טו) עד כאן היינו עסוקים בהלכות ערכין שגדר והקדיש
 בלשון זה שאמר ערכי או ערך אדם זה עלי, וסכמו קצב בפסוק כל אחד ואחד, גם למדנו מן הכתוב שאם הקדיש בלשון

לִיהוּהָ יִהְיֶה־קֹדֶשׁ׃ לֹא יִחְלִיפֶנּוּ וְלֹא־
 יִמִּיר אֹתוֹ טוֹב בְּרַע אֲוִרַע בְּטוֹב
 וְאִסְדְּהִמֵּר יִמִּיר בְּהִמָּה בְּבִהֵמָה וְהִיָּה־
 הוּא וְתִמְוֹרְתוֹ יִהְיֶה־קֹדֶשׁ׃ יֵא וְאִם כָּל־
 בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא־יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה

מִנֵּה קֹדֶשׁ יִהְיֶה קֹדֶשׁ׃ יֵא
 יִחְלִיפֶנּוּ וְלֹא יִעֲבֹר יְתֵה טֹב
 בְּבִישׁ אוֹ בִישׁ בְּטֹב וְאִם חֲלָפָא
 יִחְלָף בְּעִירָא בְּעִירָא וְיֵהי הוּא
 וְהַלְוִפִי יֵהי קֹדֶשׁ׃ יֵא וְאִם כָּל־
 בְּעִירָא מְסֻאָבָא דִּי קָא יִקְרִבוּ

לקט בהיר

רש"י

ערכין אבר שאין הנפש תלוי בו לא אמר כלום, ומכאן ואילך המדובר שגדר והקדש לשם קדשים לא לערכין, לזה אמר הכתוב כל אשר "יתן" ולא אשר יעריך, ובהקדש דבריו קיימין אפילו על אבר אחד, ואשמעינן ד' דברים, חדא שהגם שהכתוב מקושר למעלה בוא"ו ואם בהמה וגו',

אעפ"כ הכתוב ממעטו שלא ללמוד תחמון מעליו, ודבריו קיימין, גם אשמעינן שאינו קדוש רק אותו אבר שהקדש (אם הוא אבר שאין החיות תלוי בו) לא כל הבהמה, וזו שיטת ר' מאיר ור' יהודה שהלכה כמותם (ב"ב: טז) פ"י ידרוש אחר אדם הנריך או רוצה להקריב קרבן עולה וימכרנו לו: (יז) פירש"י דהא לא אקדש גופה, ועל חוץ מדמי אותו אבר פירש"י שלא יקבל דמה כיון דנחתא ליה קדושת הגוף אין ראוי למכרה ואם מכרה אינה מכורה, שהרי עולמו היא וכיון דלא נפקא לחולין דתמימה היא אין קדושה חלה על מעות האבר, הלכך אינה מכורה, וא"ת נמלא לוקח זה מקריב עולה חסירה אבר, שאין אבר זה שלו, הא פרכינן לה בפ"ק דתמורה (י"א): ומשינין לה כגון דאמר הרי עלי עולה בחייה עכ"ל, ופי' בחייה כל שהבהמה חיה ממנה, ומרגל זו אינה חיה, והא"נ אם הקדש אבר שהחיות תלוי בו קדוש כל הבהמה: (יח) זה לשון ת"כ: מנין לרע שהוא בעל מוס ת"ל (דבר' י"ז א') לא חובב וגו' אשר יהיה בו מוס כל דבר רע עכ"ל הת"כ, הרי שבעל מוס נקרא רע, וכאן בהכרח כן, כי כחש ושמן נקדשים לא מעלה ולא מוריד (ג"א), ואם פ"י טוב ורע שאינם דומין בשוויים א"כ אין זה תמורה, ודאי ששויים הם בשוויים אלא שזה חס וזה בעל מוס (במ"ח), ובש"ס חז"ל: וא"ת מנ"ל לרש"י דלמא כמשמעו שמינה בכחוש וי"ל שמינו במקום אחר גבי קדשים דכתיב רע וכתיב מוס גביו ש"מ "דכל" רע שנאמר בקדשים מוס הוא דכתיב וכי יהיה בו מוס פסח או עור כל מוס רע בפרשת ראה עכ"ל, הנה כנראה ראונו להביא ת"כ שכתבנו לעיל, וזה אינו מפני ד' טעמים, חדא שבת"כ לא נאמר "שכל מקום" שנאמר רע פירושו בעל מוס, שאין זו אמת, שהלא לך נא וראה בפסוק י"ד שאמר הכתוב אלל בית בין טוב ובין רע ובנית לא שייך בעל מוס, אלא פ"י דבריהם ז"ל מנין שמיבם רע יוכל להיות פירושו בעל מוס ושבהמה בעלת מוס נקרא רע, ועל זה יש ראיה ברורה מן הכתוב, אבל אין משם הכרח, והשניית חז"ל לא הביאו לראיה פסוק שצ"פ ראה אלל הלכו עד פרשת שופטים, ויש טעם נכון בדבר, שצ"פ ראה כתיב "כל מוס רע" שפירושו שהמוס הוא גדול ולא מוס קל, אבל אין ראיה שבהמה שיש לה מוס נקרא בהמה רעה, משא"כ צ"פ שופטים כתיב יהיה בו מוס כל דבר רע שפירושו שדבר רע הוא זה כשיהיה בו מוס והבן: (יט) זה דעת אב"י בגמ', ופירושו שאם אסור להמיר קדש רע (נקוט כלל זה בידך שהנושא הראשון הוא הקדש כגון רע בטוב פירושו קדש רע בחולין טוב, וכן טוב ברע קדש טוב בחולין רע) בחולין טוב הגם שיתר מכיסו להקדש ומעליותא היא לגבי הקדש, כל שכן שאסור כששויים, ואמרינן שם בגמ' שאין זו אזהרה מן הדין, שהק"ו לא בא ללמוד דבר חדש אלא גילוי מלחא היא שאסור להמיר שום תמורה ובכלל דברי הכתוב יש גם כן טוב בטוב ורע ברע, וכל זאת דוקא כשנפלה בה מוס אחר שהקדישה או אסור להמיר, אבל הקדש בהמה בעלת מוס לא חלה עליה קדושת קרבן ומותר להמירה ולמוכרה ולפדוהא כדילפינן שם מן הכתוב, ואל יקשה לך שגם טוב ברע ללמוד מן הק"ו ולמה להכתוב לאומרה, החירון הוא שב' דברים אמר הכתוב, א' שאסור להמיר והוא בלאו ומלקות, ב' אם המיר חלה קדושה גם על החולין, ולזה אמר הכתוב שני קצוות, שחלה קדושה אפילו טוב ברע וכ"ש לג' האחרים, גם אמר שאסור להחליף רע בטוב וכ"ש ג' האחרים, אבל טוב בטוב ורע ברע אינם נריכים קרא שלגבי מלקות ללמוד אותם מרע בטוב, ולגבי שיהיה קדש ללמוד אותם מטוב ברע (רא"ם):

מנה קדש יי יהי קודש׃ יֵא
 בְּעִירָא קֹדֶשׁ
 בְּהֵמָה יְתֵה
 בְּפִרְסָנָא דִּי
 מְפָרָק יִפְרָק
 פִּרְסָנָה: יֵא
 בִּיתֵה קֹדֶשׁ
 בְּהֵמָה בִּין פ
 יִפְרוּם יְתֵה ו
 דְּאִקְדֵּשׁ יִפּו
 חוֹמֶשׁ בְּסָף
 קָה: טז וְא

טמאה. צב
 להקריבה, ולג
 לחולין צפדיו
 ל"ג: (יב) כ
 אדם כ"ה הצא
 יגאלנה. צב
 צמקדיש בית
 מעשר שני ה

שדוקא מוס קז
 מומו ולהקריבה
 יקריבו וגו', מו
 ומכאן המלילו ו
 פ"י עד כאן ה
 המדובר צפדיו
 והראיה שכשרו
 מצעלים הראשו
 דכתיב בפסוק ו
 הוא, כמו צבית
 ולכשמזפרו נעש
 שרוצה אדם בק
 סלעים עכשיו ו
 שמחמת שדבר ו
 יתן יותר (חזק

ושלא למכור אם נתן או מכר לא עשה כלום. ועל זה האריך כ"ת ורצה להוכיח כן מתשובת מהר"י וי"ל (סי' קנו). ואני אתנהלה לאמי לגלות דעתי, ידעתי אני ידעתי כי מה אני מה חיי לבא אחרי המלך ואחרי הרוכוס מהר"י וי"ל ו"ל תנ"ל, מכל מקום חורה היא רחבה מני ים וכעניני דבריו תמוהים, על כן לא שבתי אחור יד ימיני לכתוב מה שעומד לפני.

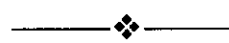
ראשונה אני אומר כי נראה מתוך דברי המאורים האלה דפליגי אב"י ורבא בנושא שלהם, כיון שהוצרכו לומר דינם מטעם הדלכה כרבא, וא"כ איך אפשר לישב לשון הגמרא (שם ו, א) דאמרינן אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי והשתא דשנינן כל הני שנויי אב"י ורבא במאי פליגי ומשני ברביית כו', עד ואלא במאי קא מפליגי אלא בשנוי קנה. משמע דקים ליה לתלמודא דלא פליגי אב"י ורבא בדבר אחר. ומטעם זה הוקשה להם לתוספות (ו, א ד"ה והשתא) דלימא דפליגי נמי בנשבע שלא לגרש. גם היה יכול לומר שלא ליתן ושלא למכור, מי שעובר על חרמי קהל, כיוצא בזה⁶⁹⁹. וכפי דבריהם קשה למה לא אמרו התלמוד.

עוד קשה מתשו' הריב"ש סי' קפ"ז וז"ל, וא"כ עלה בידינו שכל שנשבע לתועלת חברו אין מתירין לכתחלה בשום צד שלא מדעתו של חברו, וכל ב"ד שנוזק לכך ראוי להוכיחו וליסרו, אבל אם התירוהו מותר כדברי ר"ת. הרי זה היפך הר"י בר פרץ בפירושו. והוי קולא גדולה. ותו דהוי נגד סברת רב"ם דס"ל שאפילו בדיעבד אינו מותר⁷⁰⁰, ולא מטעמא דאי עבד לא מהני.

עוד קשה לי דתנן במסכת חולין פרק קמא (יד, א) השוחט בשבת וביום הכפורים אעפ"י שמתחייב בנפשו שחיטתו כשורה. וכתב הר"ן (כחידושי שם) ודוק בשוגג או אפילו במזיד כששחטו בצניעא, דאילו בפרהסיא הא קיי"ל דמשומד לחלל שבתות בפרהסיא שחיטתו פסולה. אבל בתוספות (ד"ה השוחט) כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו כשורה, שאינו נעשה משומד אלא משחיטה ראשונה ואילך, עכ"ל. ובין לדעת התוספות ובין לדעת הר"ן קשה, לדעת התוספות (אין צ"ל) [את"ל]⁷⁰¹ שהרי מי שנשבע שלא לגרש או קבל חרם ועבר אמרינן דלא מהנו מעשיו ולא הוי גט, ומי ששחט בשבת שהוא מושבע ועומד מהר סיני שלא לשחוט בשבת הו"ל כמאן דלית, וא"כ אפילו שאינו משומד הוה לן למימר דהוי

עליו עוררין כו', עד וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל דמיירי שלא נתברר עדיין הערעור אלא אחד בא וערער ואמר שדה זו גולה ממנו ראובן והביא עדים או שאמר יש לי חוב על ראובן ויש לי שטר עליו, שאם לא יצא אלא קול אפילו לא נתקיים המקח לגמרי אינו יכול לעכב המעות ובשביל דברים בעלמא לא יעכב מעותיו של ראובן, אבל אם יראה לב"ד אמתלאה בדברי המערער כגון שהביא שטר ואינו מקויים ואומר שרוצה לקיימו כו' עד אבל אם המערער מרחיק זמן הבאת עדיו חזינן אי אית ליה לראובן מקרקעי או אמיר במטלטלי שיכול שמעון לחזור עליו כו' צריך שמעון ליתן לראובן מעותיו, ע"ש. נראה דדוקא כשיצא דבר ערעור בפירושו, כגון שיצא מערער ובא לב"ד וטוען טענה שיש לו על אותו שדה ואומר שיכול לברר טענתו או בשטר או בעדים, אבל בנדון דידן קרוב דאפילו קול ליכא. ומעשה שכתב הרא"ש אפילו דליכא קנין גמור וליכא שבועה, ובנדון דידן דאיכא קנין גמור ושטר כתוב ושבועה, הדבר פשוט יותר מביעתא בכותחא שחייב לוי לתת כל מעות שנתחייב ליתן בשעה שלקח בלי פחת כלל, פרעון שלם. על אחת כמה וכמה שנותנים לו ההבטחות הנזכרות בשאלה, שאם יעבור ולא ירצה לפרוע שב"ד מכריזין עליו לעברייך ויכפוהו לשלם בכל מה שיוכלו לכופו.

הנראה לענ"ד כתבתי וחתמתי שמי הצעיר שמואל די מדינה

סימן קמו⁶⁹⁸

גדול מרב ורבן החכם השלם במהר"ד אב"י גר"ו, ראיתי מה שכתב כבוד תורתך על מעשה רע שאירע מן החטאים בנפשם כאשר עברו החרם שקבלו. וקודם שאכתוב דעתי על ענין הדין כנזכר ראיתי להתוכח קצת עם כ"ת בענין המחלוקת של אב"י ורבא בפ"ק דתמורה (ד, ב), דאב"י אמר דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד ועבר ועשה מהני, ורבא אמר מה דעביד לא מהני, והא דלקי משום דעבר אמאי דאמר רחמנא. ועל זה נסמך כ"ת שהביא מכאן מ"ש המרדכי בהגהה במסכת שבועות (סי' תשפד) בשם הר"י בר פרץ, שמי שנשבע שלא לתת

ע"א ד"ה והשתא, דשפיר הוי גט, כיון שהוא ברה האיטור. ע"ש. ומזכיר רבינו דבריהם לעיל ולהלן, ועיקר הנדון כאן הוא זה אי אמרי' לא מהני בשבועה, וכבר הקשה רבינו לעיל בראשית דבריו על המרדכי מדברי התוס'. ודוחק לומר שטובר שהתוס' בחולין לא סברי כהתוס' בתמורה, דמג"ל הא, והיאך הוי "אין צ"ל". ודוק.

ע"א. 698. דפו"ד ח"ב סי' רכ"ז. 699. כלומר התוספות יכלו לתת גם דוגמאות אלו נוסף על מה דוגמת שלא לגרש. 700. הראב"ד והרשב"א. הובאו בדברי רבינו לעיל סי' פ"ה. 701. = אם תמצא לומר. ברור שא"א לגרס דברי רבינו בלשון חיוב (כלומר שכן ד' התוס' לקושטא), שהרי להדיא כתבו התוס' בתמורה ו'

פאן מוג'ל'י יתאר' צי מ.נ.ג. צל"ב

שכונ אגבן

אביי לרב יוסף (בכתובות שם) וכל היכא דאמור רבנן לא תזכון כו' והא תנן בית שמאי כו', ובסיפא תני אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים, ומאי פריך, והלא התם הם אמרו והם אמרו, אבל מאי דאמר רבא אי זבין לא מהני במקום שלא אמרו אלא לא תזכון. ובנדאי דהא מלתא בעיני קשה טובא וצריכה לפנים.

עוד כתב כ"ת א"כ אני אומר בכל חרמי הקהלות שהוא שאין היחידים הם הבורים את האסור כו', עד וה"ה באיסורין דרבנן דהוי נמי דהוא אינו בודה את האיסור דליכא מאן דפליג כו' עד מה שגדולי העיר כו' הרי הם כאחד מתקנת חז"ל כו' עד דבאיסורין דרבנן ובחרמי הקהל שוין הן בדין כו' דאי עביד לא מהני. ועל זה קשה לי טובא, שהרי אמרו ז"ל (יבמות מב; א) לא ישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו כו'. ולמה הצריכו גט, נימא כל דאמור רבנן לא תעביד אי עביד לא מהני, ואי לא מהני, גט למה. לכך נראה שכבר נשמר כ"ת מזה ואמר דבקדושין שאני, וכבר כתבתי אני גם כן למעלה שכפי הנראה מהגמ' דקדושין וגרושין הכל שוה, וכל שכן שכן נראה שהוא אמת דאין לחלק, דהרי האי מלתא הוי גזרה כוללת דכל דאמור רבנן לא תעביד אי עביד לא מהני, ומאן פלג לן, והרי פריך אביי לרב יוסף וכל דאמור רבנן לא תזכון כו' והא תנן כנ"ל, משמע דגזירה זו כוללת ולא פרטית. וכל שכן שאני רואה דאמור רבנן בריש כתובות (ב, ב) ומי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גט ומשום צנועות ופרוצות שרינן אשת איש לעלמא, ומשני אין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעניהו רבנן לקדושין מינה, א"כ היכי מצינן למימר דבכל מילי דאמור רבנן לא תעביד אי עביד לא מהני דבקדושין מהני, אדרבא איפכא מסתבר.

ועוד הייתי יכול לומר אפילו לדעת כ"ת דסבר דחרמי הקהל אית לן למימר בהו אי עביד לא מהני, דלאו הכי הוא, דבשלמא כשאומר אדם ונשבע שלא ימכור או שלא יתן הוי בדבר פרטי שמפרש בפירושו, אבל בחרמי צבור שכוללים דברים הרבה איכא לחלק ולומר דלא חמירי כל כך עד דלימא בהו אי עביד לא מהני. דומה לזה אני רואה שבלאוין הכתובין בתורה כמו לאו דטרפה לאו דנבלה לוקין עליהם על כל אחד מהם, ולא שובבנות כמו לא תאכלו על הדם אין לוקין עליו, משמע דקילי טפי, הכא נמי בנדון דידן היה אפשר לומר כן.

הביא קו' רבינו וכתב שלפ"ד מהר"ט נ"ח. וכתב עוד דל"מ משבת, דגבי שבת איכא ילפותא מיוחדת [כתובות ל"ד, חולין קי"ד] ד"היא קדש ואין מעשיה קודש". ולכונ"ע אי עביד מהני ע"ש. וע"ע בחזון נחום בתמורה דף קמ"ט. 703. נראה שכונתו דס"ל לרי"י בר פרך דהיכא שהוא ברה האיסור לא מהני לכולי עלמא.

נבלה, דהרי אין כאן שחיטה כלל, וכמ"ש התוספות התם בתמורה (ה, א ד"ה מתיבי) גבי הא דאמרינן מהיכי דאונס שגרש כו', וא"ת כיון דלא מהני גרושין לחייב הבא עליה משום אשת איש הכי נמי לרבא, כיון דהוא סבר דכל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני כו'. הכא נמי אני אומר כיון דאמר רחמנא לא תשחוט בשבת, דשחיטה אחת מארבעים מלאכות הוי, א"כ לימא דלא מהני השחיטה כלל והוי נבלה, דשחיטה אין כאן⁷⁰². וכן להר"ן קשה, דמה לי בצנעא ומה לי בפרהסיא. ומטעם זה ג"כ אני אומר כמה שחלק כ"ת בין קדושין לגרושין, איני רואה חילוק כלל, דגריע גט זה מגט שכתבו משומר, דהתם גוף האותיות איתנהו, אבל ישראל שכתב גט בשבת הוה ליה כאילו לא נכתב כלל מטעם דאי עביד כו'.

גם על מה שכתב כ"ת שהתוספות נקטי גרושין ולא קדושין משום דבקדושין רבא נמי מודה דמהני, אי הכי מאי פריך בגמ' (ה, ה) לרבא והרי אלמנה לכהן גדול כו'. ופירש רש"י אחר הפגום, דהיינו אלמנה, מדקתני יש קידושין, ואי לא מהני לא תפשי קדושין. ואם כדברין דבקדושין מודה רבא דמהני ליכא פירכא כלל, ע"כ.

גם מה שרצה כ"ת להסביר דעת הר"י בר פרך דמי שבודה האיסור עליו, אדרבא היא הנותנת דעל ידו אבד כחו⁷⁰³. על זה אני אומר יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא, רחמנא אמר לא תעביד ואי עביד מהני ואדם שבא מכחו נימא דלא מהני, דבר זה תימא.

ועל מ"ש כ"ת וז"ל, וכי תימא דהוא וז"ל איירי כאן בנדר ושבועה בדאורייתא כו'. איני יכול לצייר איך אפשר להוציא דברים אלו מן הפה ולתוץ, והלא כל ראייתו מכתובות פרק האשה שנפלו לה נכסים (פא, ב) דאמור רבנן לא תזכון אי זבין לא הוי זביני. א"כ המלמד הווי מילי דרבנן, ואת אמרת הוא ז"ל מייירי בנדר ושבועה אתמהא. גם מ"ש כ"ת ועוד אפילו כרבנן מושבע כו'. אלו הדברים איני רואה בהם טעם, וא"כ בכל אסורי דרבנן נימא בהו דספיקן להחמיר משום דמושבעין אנו לשמור דבריהן ככל ספק דאורייתא. גם מ"ש כ"ת דבמקום שאמרו אם עשה עשוי ליכא לאקשוויי כו'. האמת כי לכאורה כן נראה כדברך, אלא דא"כ קשה לי דמה דפריך

702. ידועים דברי מהר"ט ח"א סי' ס"ט דלא אמרי' אי עביד לא מהני אלא כשיתוקן האיסור. ולפי דבריו החילוק בין שחיטה בשבת לשבועה שלא לגרש וכו' ברור, שהנשבע שלא לגרש יתוקן אי נימא דלא מהני, שלא נשבע על נתינת גט, אלא על גירושין. וכמבואר בתשו' רעק"א מה"ק סי' קכ"ט. ושור"ר שכבר בשער המלך הלי גירושין פ"ג הי"ט

או לקנות בית וכיוצא בזה ולא קבע זמן אין מחייבין אותו לישא עד שימצא הראוי. אלמא דכל שלא קבע זמן אין פטור משבועתו, ואעפ"י שמביאין לו אשה יכול לומר איני רוצה עתה אלא כשארצה אקח אשה ראויה לי. כך כשנשבעו אלו על פלוני לקבלו לדיין כיון שלא קבעו זמן ימשך לעולם עד שיתפייס לדון כי לא נשבעו לקבלו עד יום פלוני. וזה היה די לכאורה לקיים הסברא, כיון דקיימא לן שהנשבע על דבר או אסר עצמו בנדר דבר מה בלא זמן הוי לעולם⁷⁰⁶.

אבל להיות שמעתי יש מהיודעים מכחישיין זה, אומרים שיש להם ראייה שכיון שאמר פעם אחד הדיין שאינו רוצה לדון שנפטרו מידי שבועתם אפילו שירצה אח"כ לדון ביניהם, הא ודאי אינו נראה לדעתי דבר זה מן הטעם שאמרתי, ומכל מקום נתתי אל לבי לראות אם נוכל להביא ראייה ברורה על זה, ומצאתי ראייה לענ"ד לית נגר ובר נגר דיבטילנה, והיא זאת, שכתב הטור אבן העזר סי' ל"ח על המקדש את האשה על מנת שיאמר האב אין, כתב הרמ"ה ז"ל מתי שיאמר אין מקודשת אפילו אמר תחלה לא, הלכך לעולם הוי ספק עד שימות האב. וכ"כ הרב המגיד משנה בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל, וז"ל בפרק ז' מהלכות אישות (ה"א), וכתבו הרמב"ן והרשב"א (חי' קידושין סג, א) שהאומר על מנת שיאמר אין אפילו אמר בתחלה איני רוצה וחזר ואמר אין נתקיים התנאי, וכן הדין לדעת רבנו והרשב"א באומר על מנת שירצה כו' עד ודע שיש ללמוד מדינין אלו לדיני ממונות⁷⁰⁷. וילמד סתם בק"ו מן המפורש, דהשתא ומה התם שפירש על מנת שיאמר אין אמרינן שאפילו אמר תחלה לא, עדיין היא מקודשת גמורה כל זמן שיאמר אין וספק כל שניו, בנדרן דידן שקבלו השבועה סתם לכל שכן שעומדים בשבועתם כל זמן שירצה הדיין לדון, כי לא יהיה אלא שפירש אם ירצה לדון בינינו ודאי נראה מן כח הראייה שהבאתי דאפילו אמר תחלה לא, עדיין השבועה קיימת, כל שכן השתא. ונראה שאין חולק בדברי הרמ"ה⁷⁰⁸.

עוד ראייה אחרת, שכתב המרדכי ז"ל בהגהות (שבועות סי' תשפא), איש ואשה שקבלו חרם קהלות לישא זה את זה ונשתמד האיש ושב אח"כ בתשובה. והשיב הר"ם דלא

וה' יודע שהייתי יכול להאריך הרבה באלו הדברים אלא שתשש כחי ואין לי פנאי. ומכל מקום מודה אני כדבריך דלמעשה ראוי להחמיר להצריכה חליצה, כיון שיש ראייה מפי קדוש ה"ר יעקב וייל ז"ל ששמענו עליו שהיה גברא רבא והוא אחרון וראה כל מה שאנו רואין ויותר, ויותר ראוי לחוש לדבריו⁷⁰⁴.

סימן קמז⁷⁰⁵

שאלה, ראובן היה תובע משמעון תביעה אחת, ועברו דברים ביניהם עד שנתפשרו ובררו ביניהם לפלוני לדיין ופשוט, ונטלו קנין מזה גם נשבעו שבועה חמורה לקיים עליהם כל מה שיגזור עליהם פלוני הנז'. ואותו דיין שמע מענותיהם ולסבת מה אמר שלא היה רוצה לדון ביניהם, אח"כ הפציר בו התובע עד שנתרצה וחזר וחיוב לנתבע. עתה טוען הנתבע שאינו מחוייב לקיים גזרתו כיון שפעם אחד נסתלק מן הדין, והתובע אומר אנו נשבענו לקיים גזרתו ולא קצבנו זמן, כמו שאם היה רוצה ומאריך הזמן היינו קשורים ומחוייבים כל עת וזמן שיגזור הדין, כך עתה לא נפטרנו בשביל שאמר שאינו רוצה לדון, כי ידוע כי בן אדם הוא ועשוי להתנחם, וכיון שלא קבענו זמן יכול לחזור ולרצות. הדין עם מי.

תשובה. האמת כי טובר הייתי כי אין דין זה צריך ראייה, כי היה הדבר ברור מעצמו דודאי כשנשבעו אלו בעלי הריב סתם נשבעו ולא כווננו דעתם רק לעת ירצה הדיין לדון, דהגע עצמך לא מצאו אותו הדיין פנוי או בעת כעס, יעלה על הדעת שבשביל שיאמר איני רוצה לדון נפטרה השבועה אפילו אח"כ יחזור וירצה, ודאי דאדעתא דהכי ירדו מעיקרא.

והיה נראה לכאורה דבר זה פשוט מהא דכתב הטור (י"ד סי' ר"ט), והוא דין פשוט, מי שנדר ונשבע לישא אשה

לכרר את הדין ולא את הדיין, והביא תשו' הרא"ש שהנשבע לפרוע לפסח חייב לפרוע בפסח הבא ראשון, דאל"כ לעולם ידחה אותו. ואין כונתו שם שחייב לברר מייד, אלא כמ"ש כאן שחייב לברר כשימצא הזמן הנכון והאדם ראוי, והביא תשו' הרא"ש ללמוד ממנו דיש לפרש הענין באופן היותר נכון כדי שלא יהא מוציא דבריו לבטלה. וזו עיקר כונת רבינו גם כאן. ודוק. ⁷⁰⁷ ע"י בכל זה גם בחלק ח"מ סוף סימן ר"ס. ע"ש. ⁷⁰⁸ ע"י בטל אורות [למ"י בן ג'ויא] בהגהותיו על המרדכי ריש פ"ב דקידושין, שהריטב"א בקידושין דף ס"ג הביא פלוגתא בזה, אבל בכחובות ע"ג ע"ב כתב כהרמ"ה. ע"ש.

⁷⁰⁴ ע"י גם להלן שלהי סי' קמ"ב, שהקשה על המרדכי מכמה מקומות וממה שכתבו החוס' שכל שבדה האיסור מליבו לכו"ע מהני. וע"י בסמ"ע סי' ר"ח ס"ג ג' שהביא קו' רבינו על המרדכי, וכתב שהמרדכי לא ס"ל כהתוס'. וע"ש בש"ך ס"ק ב' ובקצוה"ח שם. ובתשו' רעק"א מה"ק סי' קכ"ט. ובעי חיי תו"מ ח"א סי' י"ב. ומחזיק ברכה יו"ד סי' מ"ח אות א', ושיורי ברכה יו"ד סי' קי"ט אות ו'. ⁷⁰⁵ דפו"ר ח"ב סי' נ"א. ⁷⁰⁶ לעיל סי' קי"ב על שנים שנשבעו לברר דיין שידון ביניהם, ובידרו ולא רצה לדון אותם, וטוען אחד מהם שכיון שביררו נפטר מהשבועה, כתב רבינו שאינו כן, שהשבועה היא

לעשותם, דק"ל כרבה בפרק קמא דתמורה [ה:] כל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, אלו דבריו. וכמדומה לי שלמד מר לומר כן ממ"ש צהגהות מרדכי בס"פ שצעות שמים [שצעות, סי' חספד] שם הר"י בר פרך מי שגשבע או קבל צהרם שלא יתן דבר או לא ימכור או לא ימחול ועבר ומכר או נתן אין צמעותו כלום כדאמר' צחצוחות [פ"א:] כיון דאמור רצנן לא ליוצין אי זבין לא הוי זביני' זביני, ומסתמא אין אמירה דרצנן גדולה משצעותו וא"כ אין צמעותו כלום. ובפ' קמא דתמורה אמר אביי כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני רבא אמר לא מהני [ע"כ.] עיין בפרק כל המנחות באות מלה [מנחות כט:] נתן עליה לבונה ילקטנה. ובפ' ארבעה אחין [יבמות כט:] למאן דאמר מאמר קונה קנין גמור, מאמר דהיתרא קני מאמר דאיסורא לא. ואני אובין ואדון לפניך דבעינן זה ולא כיוצא בו לא שייכא היתא דתמורה כלל, דע"כ לא אמרינן כל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד היינו אס עביד, אוחו המעשה הפך מה שאמרה תורה, לא מהני ליה ומעשיו בטלין ודברי תורה קיימין, כגון לא יחליפנו ולא ימיר אוחו אס המיר אי לאו קרא דוהי' הוא ותמורתו הוא אמינא לא מהני ואינו מומר לקיים מה שאמרה תורה לא ימיר. וכן חרמי כהנים דאמרה תורה לא ימכר ולא יגאל ואע"פ שפדאו לא עשה כלום שהרי אמרה תורה לא יגאל. וכן כל הנך דמיימי התסס. וכל מי שעשה מעשה צאיסור שאוחו האיסור כבר נעשה ואי אהי יכול לחקנו כגון זה שהלך לעש"ג ועבר על האיסור כלום יש צידך לחקן מה שעות. מעתה אוחו המעשה שנעשה בפניהם נעשה כדין צלי שום אונס ובהסקמת הרוב אטו לפי שהי' בפניהם יחטבל, דבעינן זה שנעשה לא אמרה תורה לא תעביד, שאין איסור בגוף המעשה אלא במה שהי' בפני גויים וההעמדה בפניהם א"א לצטלה. והא דתנן בפרק עד כמה [נמוות פ"ד מ"ו] הנוטל שכר לדון דיניו בטלים, לעולם היתה קשה עלי, ואם דן את הדין וזיכה את הזכאי וחייב את החייב מאי דיניו בטלים דקאמר. והייתי מעמידה צדודא דדייני דומיא דההיא דפרק עשרה יוחסין [קדושין ע"ד.] דאמר' נאמן הדיין לומר לזה זיכתי ולזה חייבתי, ופרך ונהדר ונדייינהו, ומוקי לה צדודא דדייני. וראיתי לתוס' ז"ל בפרק הכותב [נמוות פ"ה:] גבי ההוא דאמר נכסי לטוביה, דאמר' שניהם חכמים שניהם קרובים וכו' שודא דדייני, פירש ר"ת יתן הדיין לכל מי שירצה, ומקשו בתוס' א"כ יתן הדיין למי שיתן לו ממון יותר, ומרזו שכל דיין שנוטל שכר לאו דיינא היא. וקרובים דברי להיות כדבריהם. ועוד יש לי להעמידה בשהודה לפניו, שיכול לחזור בו ואם הוחזק כפרן בפניו לאו כלום הוא ועדים שהעידו בפניו חוזרים ומגידיים. והא דלא מוקי לה בקידושין כבי האי גוונא משום דאמר' החס דד"א כשבעלי הדין לפניו אבל אין בעלי דינים לפניו אינו נאמן, פרש"י דלא רמיא עלי' למדכר, ואי בכה"ג עדות הוא אמאי לא מהימן, להכי מוקי לה בש"ד. ודאחינן עלה, לשיטתי' דמר מושך בשור ובחמור ע"מ לקנותם לא יקנה דעבר אמירתא דרחמנא, דתנן בכלאים [פ"ה מ"ב] אסורים לתרוש ולמשוך ולהנהיג. וכן גדר ופרך בשבת לא ליקני דעבר אמירתא דרחמנא. וכן המקדש

אי מכל חייבי לאוין צביאה לא תיקדש דעבד אמירתא דרחמנא. וכי חימא ה"י אס כן מאי פריך צביאה סוגיא דתמורה [ו.] והשתחא דשנינן כל הני שינויי אביי ורבא צמאי פליגי, ודחיק לבסוף [ו:] לומר דלא פליגי אלא צמסבר קראי, והיינו דקאמר צשינו קונה פליגי, פרש"י ולא אפרש לן דלהוי מידי צביייהו אלא תירוצי דהני חיובתא, דמר אית ליה דמשום דמהני ולא מהני הוא ומר אית ליה משום טעמא דקראי. והיינו דקאמר צשינו קונה פליגי. וכתוב שם בגמרא [ל"א צבתי שינויי דשנינן, והיא גופא ליטנא קמא אלא פרש"י שזה לשון ירושלמי זה צבלי. ושם כתוב בתוך פרש"י ונראה צעיני צשינו קונה פליגי צביאה דגוול עזים ועשאן כלים דתנן [צ"ק רפ"ט] משלם כשעת הגולה, דפרך מינה לרבא לעיל ומשיי שאני החס דכתב רחמנא אשר גול דבעינן כעין שגול והשתחא משיי דרבא ס"ל כמאן דאמר שינוי לא קני דפלוגתא היא החס [ו:]]. ומתוך הדברים שם מוכח שאינו פרש"י אלא גליון מצחוק ואינו עיקר, ולדבריו קשיא הלכתא אהלכתא דבהא קי"ל כרבא לגבי אביי ובההיא קיימא לן כסתא מתני' דמשלם כשעת הגולה ושינוי קונה ועוד רבא גופיה אית ליה החס בהגוול דכולי עלמא שינוי קונה ופליג אדאביי דאמר ר"ש בן יהודה וצ"ש ורבא"י וכו' כוליה ס"ל שינוי במקומו עומד, ופרך רב פפא איכפול כל הני תנאי לאשמעינן כבית שמאי, ומשיי רבא ממאי דילמא דכ"ע שינוי קונה וכו'. אלא העיקר הוא כדברי רש"י דמשמעות דורשין לצד איכא צביייהו. מכל מקום קשיא לי לדברי מר מאי מייצעיא ליה לתלמודא צמאי פליגי, והא טובא איכא צביייהו דכל מילתא דעביד צאיסור אס מהני אי לא מהני. ועוד גרסינן במרובה [שם ע"ג:] אמרתי' דגנב ומכר בשבת חייב והמניא פטור, ומוקי לה רב פפא צאומר זרוק גניבותין לחארי ותקני לי גניבותין. הרי שהוא מקני קנין באוחו מעשה דעבר אמירתא דרחמנא. ועוד מוקמי' לה החס צאומר עקון [לי] תאנתי ותקני לי גניבותין. ואף על גב דכי תבע לקמן דבינא לא אמרינן ליה זיל שלים דמייציי צנפשו הוא מכירה הוי מכירה כדרמי בר תמא דאמר [שם] אתנן אסרה תורה אפילו צא על אמו, אף על גב דכי תבעה ליה לקמן דבינא לא אמרי' ליה זיל שלים כי יהיב לה קונה והוי אתנן. ועוד לשיטתו המאנה את חבירו פחות משמות לא יתקיים המקח דעבר אמירתא דרחמנא דלא חונו אפי' בפחות משמות אימיה כל שהוא שזה פרוטה, מדע דבריש פרק איזהו נשך [צ"מ ס"א.] אמרינן למה לי דכתב רחמנא לאו בגזל לאו ברביית לאו בהונאה ומצריך להו. אס כן לא ליקני, ואנן קי"ל בהוצה [שם נ:] שותם קנה ומחזיר הונאה פחות משמות נקנה המקח והיא מחילה. ומו דבפ' איזהו נשך [שם ס"ה.] אמרינן אי יהיב ליה גלימא צבייתתא כי מפקי' מיניה גלימא מפקי' מיניה דלא לימא מכסי בגלימא דרבייתא, אלמא אי לאו האי טעמא קמיא ליה גלימא אף על פי שהמקח נעשה צאיסור. ועוד העובר על כל חוסיקי שמא אס חוסיקי לא עשה ולא כלום מפני דעבר אמירתא דרחמנא, הא אמרינן בפרק המוצא חפילין [עירובין לו.] אפלוגתא דר"ג ות"ק דתנן [מוציאין] [מכניסין] זוג זוג ר"ג אומר שנים שנים, דכ"ע ללאח לא צעי כוונה והכא לעבור על כל חוסיקי קמיפלגי

דהמכר קיים וקושיית התוס' הי' רק בענין דאם יבטלו הגירושין לא עבר על השבועה. ומה דדקדק הפמ"א מדנקטו התוס' בקושייתם נשבע שלא לגרש, ולא נקטו שלא למכור. לענ"ד בהכרח דשלא לגרש לאו בדוקא נקטו, דהרי כתבו התוס' שם בתמורה ד"ה מיתבי גירושין איתקש למיתה, ובכל ענין מהני. ואי דכוונתם דלרבא צריך להחזירה, ז"א, דמה מהני החזרה, דאיסורא דעביד עביד, ושאיני באונס דהעבירה הוא שלוח כל ימיו, ובחזרה אינו משלחה כל ימיו. אלא ודאי דלאו בדוקא נקטו גירושין, וכוונתם לדוגמא בעלמא שלא למכור וכדומה.

שאינ לו כח, אם כן בעבר ונתן ל"ש א"ע לא מהני. וכל זה אני אומר גם אילו הי' ברירא לן דהלכה כרבא דאי עביד לא מהני, אבל לדעתי הקלושה הלכה זו רופפת, וראוי להיות ספיקא דינא, דהרי מבואר בריש פ' אותו ואת בנו, דמאן דס"ל דאותו ואת בנו נוהג בזכרים, ע"כ ס"ל כרבי יונתן דלא צריך קרא לחלק, ומאן דס"ל דאינ אותו ואת בנו נוהג בזכרים ס"ל כרבי יאשיה דצריך קרא לחלק. ועיין תוס' חולין (פז, ב ד"ה לחלק), דנקטו נמי הכי. וכיון שכן דמספקינן אם כר"י אם כר"א, ממילא הוי ספק אי קי"ל כאביי אם כרבא בפלוגתא דא"ע לא מהני, דהא מבואר בסוגיא דתמורה (ה, ב) דהא בהא תליא, דאביי ע"כ ס"ל כר"א דמערבין לקרנות, ורבא ס"ל כר"י דמזה מזה בפ"ע ומזה בפ"ע. ואף ד"ל דמה דסובר רבא כר"י דמזה מכל אחד בפני עצמו, היינו דמסתמא הוא כמו מתנות שבפנים ושבהיכל (כמ"ש תוס' ביומא נח, א ד"ה רבי) התינת אילו לא מצינו בעלמא דס' כר"י לענין לחלק, אבל כיון דבאמת מצינו בסוגיא דב"מ (ז, ב) גבי שמירה בבעלים דרבא סובר כר"י דלחלק לא צריך קרא, א"כ אין ראייה לפסוק כרבא לגבי אביי לענין מערבין לקרנות, דהא י"ל דרבא לטעמי' דס"ל דלחלק לא צריך קרא, אבל לדין דמספקינן אי כר"א אם כר"י, ממילא מספקינן ג"כ בזה אם כאביי דמערבין לקרנות או כרבא דאין מערבין כ"ד.

זאת ועוד אחרת, אילו הייתי כדאי להרים ראש נגד רבותינו הקדושים הראשונים, הייתי אומר דאי עביד לא מהני, שייך רק היכא דהלאו על ענין פרטי, כמו הני דריש תמורה בלאו דלא יחליפנו ולא תפדה דמפרשינן לקרא דלא יהא כח להחליף ולפדות וחילופו ופדויו כלא הי' כ"ל. משא"כ במקום שנאמר דרך כללי, כמו לא תעשה כל מלאכה, דא"א לפרש שלא יהא לו כח לעשות מלאכה, דודאי אם יבנה בית או יטע כרם יהי' בנוי ונטוע, וע"כ פירושו דאינו רשאי לעשות, מש"ה כל שישנו בכלל זה הלאו, ל"ש ביה א"ע לא מהני. וניחא בפשוטו מתני' דהשוחט בשבת, וכן האי דזרוק גניבותיך לחצירי כ"ל. ויראה לי ראייה מגט שכתבו על איסורי הנאה דלא אמרינן כיון דאיכא איסור וכמ"ש התוס' גיטין (כ, ב ד"ה בכתיבת קעקע) אי עביד לא מהני דהא מתוקן האיסור בהכי, דאם לא יהיו הגירושין לא יהיה נהנה מהאיסור. וכן בשוחט מסוכנת בסכין של ע"ז דכתב הרא"ש פ"ק דחולין דהבהמה מותרת נימא א"ע לא מהני, ויהיה כמו נחירה ולא נהנה ולא עבר. אלא על כרחך כיון דא"א שיהיה פירוש הקרא דאין לך כח ליהנות, דהא פשיטא דאפשר לו ליהנות, אלא פירושו דאי אתה רשאי להנות, ומשום הכי לא שייך באיסור זה א"ע לא מהני. ואם כן הכי נמי בנ"ד דאיסור בל ייחל פירושו רק אי אתה רשאי ליחל ולא

וכרברי ראש הפוסקים רבינו המיימוני ז"ל ראייתו מבוכה רבה בספק הלכה זו. דבריש פ"ג דמלוה מוכח להדיא דפסק כרבא וכמ"ש הכ"מ שם כ"ה. ואילו בחמישי לששי מבכורות פסק דהמוכר מעשר בהמה כיון דלא הועילו מעשיו לא לקי, והיינו כאביי דלא אמרינן דלקי משום דעבר על מימרא דרחמנא. ונבספר לחם משנה שם הקשה עליו, למה פסק כאביי נגד הכלל דהלכתא כרבא לגבי אביי. ועוד דמדברי הה"מ ריש הל' גזילה משמע דס"ל בדעת רמב"ם דהלכה כרבא, עיי"ש. ודידי קשה יותר מדידיה,

כב. וכ"כ רבינו בתשובותיו מהר"ת סי' קמח ר"ה ומה שהקשה מעכ"ת בפסקי הרמב"ם. וראה בספר העקרים עמ' קסה ד"ה ואשר אחזה.

כג. כיון לזה המנ"ח מצוה שסה אות ה, והוי שני נביאים המתנבאים בסגנון אחד. וראה מש"כ בהערה טו שם. כד. בספר העקרים עמ' קסד קילס דברי אביו בזה וכתב: ודבר גדול דיבר הנביא. כה. הכס"מ שם הביא תשובת הריב"ש סי' תפח דמחזירים חבלת בגד אלמנה משום דס"ל כרבא דאי עביד לא מני. ובהערה שם כתבתי שדברי הריב"ש צ"ב, דכלאו הניתק לעשה לכו"ע מהני. ועיין בספרים המצוינים שם בענין זה.

תלג רבי עקיבא איגר
 רבניבא קמא
 חלק ט"ז
 זכרון המאור

מ"מ כנר כחצתי [לעיל סס] דהר"מ סברא ליה בשמוע חמלק הבעלים ודאי
הוי ממון בעלים, דבהלכות אישות כמד כהן שקידש חמלקו אינה מקודשת,
מבואר דחמלק הבעלים מקודשת דהוי שלהם, א"כ צומחים כיון דלאחר
שמיטה הוא ועובר בלאו, נהי דמכירתו אינו כלום מחמת העברת ללא זה,

וכנהנים ולויים, בכל מקום ובכל זמן. ואע"פ
שחכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה גזירה שמא
יאכלום תמימים, ויהיה בדבר איסור כרת שהוא
שחיטת קדשים בחוץ כמו שכתבנו למעלה,
אע"פ כן מי שעבר ועישר בזמן הזה יש בו קדושת
מעשר, ואם ימכרונו בשום צד יעבור עליו הלאו
הזה, שהוא לא יגאל, אבל אין לוקין עליו, כמו
שאמרנו סמוך בשם הרמב"ם זכרוננו לברכה.

והשחא, הקשו מנשבע שלא לגרש, ומיררו לחלק בין איסור שדה מלבו, עיין
באחרונים נחקשו הרבה. ונשגלו הגיטורים בזה פרק משילין נ"ב ע"כ מדפי
הר"י [ק] הקשה מב"ק פרק מרובה ע"כ ע"כ עקול לי תלמה מתאיתך וזרוק
גנבותי לחרי, למה לא ינמא דלא יקנה הגניבה משום דאי עביד לא מהני.
והמהר"ט ח"א ק"י ס"ט הקשה משום
בשנת וכוזב גט בשנת, ומה שחילק בין
הכי שיחוקן האיסור, עיין באחרונים
נחקשו דלא יועיל בזה בכותב גט על
איסור הנאה וכתבנות קעקע, עיין תוס'
גיטין כ"י ע"כ ד"ה בכתובות, ובענינים אלו
יחוקן האיסור למה לא ינמא אי עביד לא
מהני, ועיין בשער המלך פ"ג מגירושין
הי"ט הקשה ממקו הנקנה באיסור ריבית
ושאר קושיות, ונש"ק לחו"מ סי' ר"ח ס"א
חילק בין הכי שהיוס גורס, והש"ך [שם
סק"א] חילק בין הכי שאי אפשר צענין
אחר, וגם במירוצים אלו לא ימישצו
קושיות הנ"ל.

ותהלה לאל גדול ונורא
סיימנו ספר ויקרא

והגני עודני בא להזכירך במה שהתנצלתי הרבה
פעמים על השרשים אשר מלאני לבי לכתוב
במצוות, שאין הכוונה רק להנך הנערים ולתת אל
לבם כי יש במצוות תועלות רבות גלויות לכל אדם,
כאשר יוכלון הבין בילדותם, ועל כן קראתי שם
הספר חנוך, ועומק חכמתן ורוב תועלתם, אם יזכו
ישיגו בהם כימי זקנתם. הלא ידעת כי יש פרי גמצא
אשר בו כמה תרופות בסגולה וגם טוב לאכלה,
ואיש חכם יודע לספר בשבחי תרופותיו, ואשר לא
ידע בכל אלה יאמר שהוא טוב לאוכליו.
גם אני אספר המושג אלי במעלות המצוות
באזני בני (והכירי) [והכירי] יאכלו פרי מגדי,
ישבעו תבואתי שאספתי אהרי הקוצרים בשדה"
רבותי ודשתי במדושת.

אל קן נראה לעיניך צרור, דהאי כללא

דאי עביד לא מהני לא שייך רק הכי
דהלאו הוא על ענין פרטי, כמו הנך דריש
תמורה לא יחליפניו ולא ימיר מפרשין ליה
דהאי קרא שלא יהיה לו כח להחליף
ולתמיר ואם עבר והחליף או המיר חליפו
ותמורטו כלל היה, וכן בלאו דלא חפרה
ובאונם שגירש ומורס מן הרעה על היפה
וממין על שאינו מינו, דכל אלו הלאין
פרטיים על ענין אחד, בזה סברא ליה
לרצא דאם עבר הכי פדיונו וגירושיו
ותמורטו כלל היה דלא אהני מעשיו.
משא"כ במקום שנאמר הלאו דרך כללי,
כמו לא מעשה כל מלאכה בשנת דבוא אי
אפשר לפרש שלא יהיה לו כח לעשות
מלאכה, דהרי ודאי אם עבר וצנה בית
בשנת ונטע כרם יהיה צנוי ונטעו, ועל
כרחק הפירוש של לאו זה הוא דאינו רשאי
לעשות למלאכה, משום הכי כל שיטתו בכלל
לאו זה לא שייך לומר ביה אי עביד לא
מהני, וכן בלאו דכל יחל על כרחק פדיונו
אי אהני רשאי לחלל למחילה ולא שאין לו
כח, דהרי בנמה ענינים לא יפול עליהם
החקירה דלא מהני, כמו שנשבע שלא

ה. בהגות המשלי"ם כתב ח"י"ל, ממה שכתב במצוה שצ"ג [שהוצרך לפטור
הפודה הבכור, משום דהוי לאו שאין בו מעשה], נראה דלא שילל האי כללא
דהר"ם, וכן כתב במצוה שצ"ג וצ"ד, עכ"ל, ועיין מניח אות ג' ט. כ"ה בקצת
דפוסים. י. עפ"י שיר השירים ד', ט"ו. יא. עפ"י רות ב', ז.

כרצא דאחר לא מהני, מ"מ לוקין כיון
דעבר וכו' כרצא דהילכתא כוונתיה ונלא
הלאו הזה היטה מכירה קיימת, על כן שפיר
לקי. ואפילו לפי מה שציארנו [סס] דהר"מ
סובר דתם אפילו לאחר שמיטה עובר בלאו
דלא יגאל, א"כ מיירי כאן אף לאחר שמיטה
ואמאי לא לקי, אפשר לומר דסבירא ליה אף
לאחר שמיטה ממון גבוה ואין המכירה
כלום, ומה שכתב בהלכות אישות פ"ה הל'
ה' כהן וכו', אין כאן מקומו; וכן נמוכר
חרמי כהנים אף בלא הלאו מ"מ כל זמן
שהוא ביד הבעלים הוא הקדש, וכשנא ליד
הכהן הוי ליה של כהן וממילא אינו יכול
למכור ללאו שלו הוא, על כן אין לוקין, וכן
נמוכר יפת מואל ויחבאר בנשי"ם במקומו
[מנחה מק"א].

א"ר נוכח
באסר"י

[ד] עוד יש דין נמעשר בנמה אף הכי
דנמכר, כגון של יחומים או
בשנלעה מ"מ אינו נמכר באיטלו ולא נשקל
נליטרא אף שי"צ צו מוס, ועיין תוס' בכורות
ל"א ע"א ד"ה חוץ, כמתו שהוא מן המורה
דשמה מליזה קרא ונפא דאין נוהגין ביון
בדבר שאין הנאה להקדש, ועיין צמחים ע"ה
ע"כ נמוכר ד"ה התפסים, שם מבואר דיש
סוכרים שהוא מודכנין והם הוכיחו שהוא מן
המורה, והר"מ הביא דין זה בפ"א מאיסורי
המוצה הי"ב, ואין הכרע בדבריו, ועי"ש
שכתב קטם האין ולא כמד דמיירי בשל
יחומים והשנלעה, שסמך אמה שכתב כאן.
והרב המחבר כמד קטם ואם היו העלמות
כו', ולא כמד צמומו, אפשר שסובר דאף אם
הוא רק דרנני, א"כ מותר לאחר שמיטה
אפילו צמם כמו שציארנו לעיל [אות א']
והנה תמנה אינו עובר דמכר כחי, ומתנה
אינה בכלל כמו שציארנו כמה פעמים [עין]
מצוה ל"ז אות א'].
[ה] והנה הסברא שכתבתי לעיל [אות ג']
צענין אי עביד לא מהני, דהיכי

דכלאו הכי לא מהני מורה רבא דלא לקי,
פרק האומר [פ"ג ע"כ ד"ה עוד נראה], וההילה להשי"ת כוונתי לדעת
הגדול, אף נחיישתי דאפשר אם הלאו עוד בזה ענין שמהני, שייך שפיר,
דהלאו הוא נוסף ועל ידי הלאו לא מהני וסם לקי, [והיכא דכלאו הכי לא
מהני לא ילקה], אבל אם הלאו נוסף על אמה ענין דתמיד לא מהני והמורה
הוספה לאו, הקצרה דילקה ודוק בשלך. אף אפשר לפי מה שציארנו [לעיל
אות א'] דהר"מ סברא ליה אחר שמיטה ג"כ עובר, ושם מהני בלאו הלאו,
כי ממון בעלים הוא, לא כמו שציארנו לעיל [אות ב'] רק כמו שציארנו
במחילה מדיוק דברי הר"מ בהלכות אישות, א"כ אם איכא הלאו ולא מהני
מתנת דעבר דאמימרא דרמנא ולקי כמו שציארנו בפירוש הש"ס צומחים,
ושייך שפיר במקום דמהני בלאו זה לקי, אף היה להר"מ לפרש דלאחר
שמיטה לוקין, ועוד חוון למועד לצאר בעורם ה'. וגם נראה דכללא הלאו, אף
דהמוכר קדשים אינה מכירה להר"מ, מכל מקום צומן הוא מורה הר"מ
כיון דלא חוי להקדשה, עיין בסוגיא ב"ק סס, אף בלאו עובר, א"כ כהאי
גורא לקי, אף ג"כ היה להר"מ לפרש דצומן הוא לוקין.

ובדיות מעיין בסוגיא דתמורה הנ"ל נראה לעיניך לומר כלל מחודש
צענין אי עביד לא מהני, עי"ש נמוכר שם ו' ע"א ד"ה

אזרוק וכהנה, משום הכי כל שיטתו בכלל זה הלאו לא שייך צו הפלוגתא דאי
עביד לא מהני וזה צרור נכבד, וממילא מיושבים כל הקושיות הנ"ל וכן
שאר קושיות שהקשו הראשונים והאחרונים, נקוט האי כללא בדרך ויהיה
למישור לפניך ומקום הניחו לי צוהש"ת [L].
ועיין לעיל מצוה ל"ם הבאתי דברי הפנים מתירות, דאף לרצא דסבירא
ליה דלא מהני, דוקא אם המעשה תלוי בחד קנסה אותו המורה
דלא להני מעשיו, אבל נשבע שלא ימכור אם נאמר דלא מהני ובחמת עשה
רק המוכר האיסור ולא הלוקח, ואין נקוטם שלא יהיה מכירה ויהיה קנס
ללוקח גבי כן, ככהאי גוונא לא קנסה תורה יע"ש. וזה אמרתי בילדותי
לישש דברי חכמות כ"ב ע"כ ד"ה כגון שנשאת לאחד מעדיה וכו',
שהקשו וא"ת הא קיימא לן הרגנוה לא ישא את אשתו, וכבר הקשה הגאון
מהר"ט ו"ל הובא נחמס נבי ק"י ג' הא קיימא לן שם דאם נשאת לא תלא,
ומאי קשה להו להתוס'. בזה. ולהנ"ל יש לומר על כוון דהנה קשה בכל
מקום דאמרו ח"ל לא תנשא ואם נשאת לא תלא, הא אמרין בכתובות פ"א
ע"כ כיון דאמרו רבנן לא לזנון אי עבר וזנון לא הוי צנייה וצנייה, דקיימא לן
אי עביד לא מהני אף בדרכינן, אם כן היה ראוי לומר בכל מקום דאמרו
לא תנשא אם נשאת תלא. אמנם ידוע מה שכתב צוה"ת נודע ביהודה קמא

במוסך השבת במלאכת קושר ושדיר חמר כללים מערכת כ' כלל ע"א.
י' עיין משפט שלום חר"מ סי' ר"ח ושר"ח שם כלל נ"ה בארובה. והעיר על רבינו

ט) וכ"כ רעק"א סי' קכ"ט (צא, ב), ורבינו כיוון לו כמעט בלשוננו ע"ש. וע"כ בשו"ת
רעק"א מהרה"ח סי' קמ"ח ד"ה ומה דהקשה וכו'. וראה מש"כ רבינו לעיל מצוה ל"ב

בעזרה וקדשים צחוק, דינמא שלא תועיל השחיטה לטהר מידי נצילה, וכן בשוחט קדשים במחשבת פיגול [ובזה י"ל דאין האיסור על השחיטה אלא על המחשבה]. וי"ל דאעל"מ אין הכונה על המעשה עצמה, שכבר נעשית וא"א לנצלה, אלא על חלום הדין היוצא מהמעשה, וא"כ לא שייך לומר אעל"מ אלא היכא שהאיסור הוא ג"כ על חלום הדין, כמו באונס שגירש, דאין הקפידא על מעשה הגירושין, אלא שלא תתגרש ממנו, ללו תהיה לאשה אמר רחמנא, וכן בקדושי אלמנה לכ"ג ובמפריש תרומה מן הרעה על היפה, ככולן האיסור וקפידת החורה שלא יחול הדין, אבל בשחיתות האסורות האיסור הוא על מעשה השחיטה ולא על היתר השחיטה, ואילו יזויר היתר שחיטה בלא מעשה שחיטה, אין צוה איסור, ללא תשחטו כתיב באר"ב. ומה"ט מותר לשחוט צהמה מעוברת, אף למ"ד עובר לאו ירך אמו, משום דלהך מ"ד ליכא מעשה שחיטה על הולד אלא היתר, כמש"כ בעל המאור חולין (ע"ד

וכ"ה ע"א מדפי הר"י) [ועיין בלשון הרמב"ם פי"ב משחיטה (ה"י) ובפירוש הרא"ש רפ"ב דפרה. ג.]. ואף דבשחיטה שאינה מטרת ליכא איסורא, ה"ט דצכה"ג אין זו שחיטה אלא נחירה, אבל בשחיטה כשרה, האיסור הוא על מעשה השחיטה, ולא על ההכשר היוצא מהשחיטה, אמנם באונס שגירש, אילו היה אפשר לגרש אשה בלא גט, ג"כ איכא איסורא דולא יוכל לשלחה, דהא דאעל"מ הוא משום דאמר רחמנא לא תעבד, וא"כ הכל תלוי באיזה דבר אמר רחמנא לא תעבד, דאם האיסור הוא על עשיית המעשה, צוה לא שייך לא מהני, דהמעשה א"א להצטל, ובחלות הדין, לא אמר רחמנא לא תעבד. ומה שהקשו חוס' [תמורה ד' ע"ב ד"ה רבא] בשוחט את הפסח על החמץ נימא אעל"מ, התם אין האיסור על מעשה השחיטה אלא על הכשר הקרבן שיטנו בשחיטה, דהרי גם זורק ומקטיר על החמץ איתרבו לאיסורא.

וה"א דפריך בגמ' [שם ד' ע"א] גבי שינוי בגזילה, נימא אעל"מ, והיינו שלא תועיל הגזילה לקנות קצת קנייני הגזילה שיש להגזלן ע"י גזילתו, כמו שפירש במש"ב נתיבות [ג"ד סק"ה], אף דהתם האיסור הוא על המעשה הגזילה גרידא, דהא עובר בלא תגזול גם על גזילת קרקע [כמבואר ברש"י שופטים (דברים י"ט, י"ד)] בלאו דלא תסוג גבולך דלא קנה צה שום קנין, ז"ל דצוה שקנה קנייני גזילה, זה גופא הוא גזילה נוספת, ויש איסור נוסף במטלטלין יותר מגזילת קרקע, ועל האיסור הנוסף הזה הוא דפריך נימא אעל"מ. ואף דאכתי יהא אסור משום גוף המעשה, דלא גרעי מטלטלין — אפילו נימא צוה אעל"מ — מקרקע, מ"מ זה פשוט, דהיכא דיש שני איסורין בדבר, ובאחד לא שייך אעל"מ, מ"מ אכתי לא מהני משום השני, אי שייך בו אעל"מ.

וצ"ע אם נאמר כן בכל מקום, כגון בגר, דלריך מילה וטבילה, דהן שני דברים המתירין, אפשר דנחדא מינייהו הוי מקצת גירות. ובגדרים ר"פ נערה המאורסה [ט"ח ע"א] איבעיא לן בארום, דאינו מיפר אלא בשוחפות האב, ואם היפר לצדו, אי מיגו גיזו אי מיקלש קליש. ולכאורה נראה דקאי למ"ד שני מתירין מעלין זה בלא זה, אבל למ"ד אין מעלין, לא מיגו גיזו ולא מיקלש קליש. ובחיודשי הרשב"א ר"פ הערל [ע"א ע"א]: אלא לאתויי גר שמל ולא טבל וקסבר אינו גר עד שימול ויטבול. ק"ל א"כ היינו עכו"ם, ואעפ"י שמל הרי הוא כערל, דהו"ל כערבי מהול. וליחא, דשאני הכא דמילתו לשם יהדות, ואעפ"י שלא נגמר גירותו, מ"מ כבר התחיל ונכנס קצת צדח יהודית, שאינו צריך אלא טבילה עכ"ל. ומ"מ אין הכרח מלשון זה לחלה עליו מקצת גירות במילה גרידא, די"ל דכיון דכונתו היחה לשם יהדות, לא דמי לערבי מהול:

(ב) פרק נושאים על האנוסה [צ"ז ע"ב] היתה הוראתן שלא בקדושה ולירדתן בקדושה חייבין משום אחין מן האם. והיינו נכרית מעוברת שנתגיירה והולידה תלומים. ובס"פ החולין [ח"ז ע"ב] הקשו בתוס' [ד"ה מטבילין] דהא אינו גר עד שימול ויטבול. ומירץ הרמב"ן דהקסדר אינו מעכב, ואם טבל ואח"כ מל, ג"כ הוי גר. ולפי"ז אינו גר בלידתו עד שימול. והקשה כ"ק מו"ר הגר"ם הלוי זצ"ל מצריסקא, דא"כ למה חייבין משום אחין מן האם. וי"ל דאיירי שנתגיירה אמן בתוך ארבעים יום, דאכתי מיא בעלמא נינהו [ט"ט ע"ב], וא"ל גירות בפני עצמן לכו"ע:

סימן ע"ד

(א) דף ק"א [ע"א] פירש"י צהא דהכה שניהן צבת אחת, דהיינו צהכאה אחת במקל אחד, ומשמע מזה דבשתי הכחות הוי התראת ספק, ובס"פ אותו ואם צנו [חולין פ"ב ע"ב] פירש הרים שמי ידיו והכה זה באחת וזה באחת, וז"ע:

(ג) דף ק"ג [ע"ב] פנדל של ע"א לא תחלוין ואם חיצה חיציתה כשירה. ופירש"י למנות לאו ליהנות ניתנו. אבל למ"ד ליהנות ניתנו, חליצה פסולה. והטעם כתיב צחי הרמב"ן, דכיון דאם נפסול החליצה לא יהנה ולא יעבור האיסור, על כן פסלינן החליצה. והיינו כרצא [תמורה ד' ע"ב] דאי עבד לא מהני, היכא שיתוקן האיסורא. והנה צהך כללא דאעל"מ ישן קושיות הרבה, כגון בשחיתות האסורות, כמו באותו ואם צנו ותולין

א עיין שו"ת רעק"א ח"א סי' קכ"ט בשם מהר"ם. ב עיין חולין ע"ח ע"א דא"ב שרי באכילה. ג עיין עוד קובץ שמועות חולין אות י"ד.

ספר קובץ בשו"ת אמת יג' ו
 הרב"ל ל אלמן קונת ווסרמן צ"ח ה"ח
 יוצא אג"ז י"ג יצא אל אלמן - מכון א"ב גנוג יוצא י"ג

הא חזינן היכא דגלי קרא ללא מהני ומ"מ עבר בלאו, אלמא דשייך לאו אפילו היכא דלא מהני. אבל אי נימא דהוכחת אצ"י הוא רק ממלקות אחי שפיר, דגם היכא דגלי קרא ללא מהני, לא לקי לאצ"י. אבל קשה, דאי נימא דצכה"ג הוי לאו שאין בו מעשה, מ"ט דרצא, ונ"ע:

סימן ע"ה

א) סו"פ חרש קי"ד [ע"א] בסוגיא דקטן אובל נביאות. וקיי"ל דאין צי"ד זריכין להפרישו, אבל מ"מ אסור להאכילו צידים, וילפינן מקרא לא תאכלום — לא תאכלום, אבל אי לאו קרא היה מותר גם להאכילם צידים, ויש פוסקים דס"ל לפי האמת כן, דמדאורייתא מותר גם להאכילם צידים בכל האיסורים, לצד מהנך תלחא דכמיני קראי, ומוכח מזה דליכא לאו דלפני עור להכשיל לקטן. ואף דלענין גדול בשוגג, ודאי אסור להאכילו משום לפ"ע, ואפילו באונס איכא לפ"ע, כדמוכח צדה [ס"א ע"ב] גבי תכריכי המת אין בהם משום כלאים, דקאמר ז"ל אומרם מלות בטילות לע"ל, אבל למ"ד אין בטילות אסור להלביש המת כלאים, משום דברגע הראשונה כשיחיה יהיה מלווה בכלאים, אף דאי יהיה אנוס, ומשום דגם אנוס הוא מכשול, אלא שאינו נענש, דרחמנא פטריה מעונש, אבל בקטן אינו מכשול, משום דאינו מוזהר כלל. וקשה דבסוגיא דתקלה וקלון [סנהדרין נ"ה ע"ב] מצוהר שם דקטן במזיד חמור מגדול בשוגג, דלענין שוגג קלון איכא, תקלה ליכא, ולענין קטן במזיד תקלה נמי איכא, ולכאורה כיון דהוי תקלה הוי נמי מכשול, ומה הצדל יש בין תקלה למכשול. ואף דלהיפוך נמי קשה, כיון דמאכיל לשוגג איכא לפ"ע, אלמא דבשוגג נמי מיקרי מכשול, א"כ הוי נמי תקלה, ואמאי אמרינן דשוגג ליכא תקלה. אבל זה אפשר לומר, דנהי דשוגג הוי תקלה, מ"מ אין התקלה גדולה כל כך כמו במזיד, ולענין לחייב את הבהמה מיתה זריך דוקא תקלה של מזיד, אבל מקטן קשה, כיון דמיקרי תקלה לחייב את הבהמה, כ"ש דהוי מכשול לענין לפ"ע:

ב) והנה צהא דאמר שם בגמ', דהא דקטן פטור הוא משום דחס רחמנא עליה, ואצתמה לא חס, אין לפרש דחס רחמנא על הקטן לפוטרו מעונש, אבל אזהרה איכא גם על קטן, דזה אינו, דהא מצוהר ס"פ ד' אחין [ג' ע"א] דכשהציא שתי שערות חלין עליו כל האיסורים צבת אחת, ומצוהר דצעודו קטן עדיין אינו מוזהר כלל, אלא דבגמ' מפרש טעמא, דהא דאינו מוזהר, אין הטעם משום שאין ראוי להזהירו, וכמו דבכ"ס שאינו מוזהר, או כמו זרים שאינן מזוהין באיסורי כהונה, לזה פירש בגמ' שאין הדבר כן, דבאמת הדבר האסור לגדול, ראוי להיות אסור

אלא לפי"י קשה סברה רצא [שם ד' ע"ב] דאף דלא מהני מ"מ לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא, וכיון דכל האיסור הוא על חלות הדין, וא"כ היכא דלא מהני, הלא לא נעשה שום איסור כלל, ולמה לקי, ובאמת זוהי הוכחת אצ"י, ונ"ע: L

ג) אבל אכתי תיקשי ממחשבת פיגול, דאיכא לאו דלא יחשב, ומצוהר ברמז"ס פי"ח מפסולי המוקדשין [ה"ב] דהאיסור הוא משום שפוסל את הקרבן כמו מטיל מום, וא"כ אמאי לא פריך בגמ' מזה דנימא אעל"מ. וקושיא זו שמעתי מכ' רבינו בעל ח"ח (שליט"א). וי"ל עוד, דלא שייך לא מהני על חלות הדין אלא היכא שהאדם הוא הפועל את חלות הדין, כגון בקנינין והקדש ותרומה, דבכל אלו הדין חל ע"י דעת האדם, דמשו"ה ביכולתו להטיל בהן תנאי ושיר ולקבוע זמן, אבל היכא שהדין חל מאליו ע"י המעשה, כגון בשחיטה המתרת הבהמה, שאין ההיתר מוכח דעת האדם, אלא מעשה השחיטה היא המתרת, ועל כן אינו יכול להטיל תנאי ושיר בשחיטה ולא לקבוע זמן, צכה"ג לא אמרינן אעל"מ. וזה נכלל במש"כ תוס' [שם ד' ע"ב ד"ה רבא] לענין זורם ארון צבור, דלא אמרינן ציה אעל"מ, משום דגם מום הנעשה מאליו מתיר. והיינו, דמזה מוכח שהמעשה צעממה היא המתרת ולא האדם. וא"כ ה"נ לענין פיגול, דפסול הקרבן נעשה מאליו ע"י מחשבת חוץ לזמנו, ואין האדם הפוסל, ואם יחשב חוץ לזמנו ולא ירצה שיפסול הקרבן, מ"מ פסול הקרבן צעל כרחו, וצכה"ג לא אמרינן אעל"מ. אלא דיש לדון בשחיטת קדשים, דבעינן כונה להתיר, כמצוהר פ"צ דחולין [ג' ע"ב], ולכאורה צוה האדם הוא המכשיר. אבל מ"מ אין נראה לומר כן שיוכל השוחט קדשים להטיל תנאי בשחיטתו, ועל כרחך שאין ההיתר מוכח השוחט, אלא השחיטה היא המתרת אף דבעינן כונתו לזה: *

ד) ובגמ' שם [נ"א ע"א]: השתא דשנינן כל הני שינויי מאי איכא בין אצ"י לרצא. והקשו בתוס' [ד"ה והשתא] דאיכא צינייהו היכא דגלי קרא ללא מהני, דלאצ"י לא לקי, ולרצא לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא. ולכאורה הא דאמר אצ"י דאי לא מהני אמאי לקי, היינו דלא עבר בלאו כלל, כיון דלא מהני, אבל היכא דגלי קרא ללא מהני ומ"מ איכא לאו, למנה לא ילקה לאצ"י כמו לרצא. ואין לומר דכיון דלא מהני הוי לאו שאין בו מעשה, דא"כ גם לרצא נמי לא לילקא, דלטו נחלקו אצ"י ורצא צדין לאו שאין בו מעשה. ולפי"י קושיית תוס' אינה מוצנת. ומוכח מדעת תוס' לפרש, דהוכחת אצ"י הוא ממלקות גרידא, ומודה אצ"י דלאו איכא אפילו היכא דלא מהני, אלא דלא לקי, וא"כ אפילו היכא דגלי קרא ללא מהני, מ"מ לא לקי. והוכחת תוס' לפרש כן, דאל"כ תיקשי, מה מוכיח אצ"י דמהני מדעבר אלאו,

א עיין לקטן סי' ע"ז אות ד-ה, ז. ט"ו. ב עיין פת"ג משב"ז סי' שמ"ג סק"א ח"ש ואם היינו אומרים דאף להר"מ ז"ל וכו'. ג עיין קוב"ש בחובות אות י"ב

האופנים האלו, דמקום שהאדם הוא האוסר או הממיר, יש צידו להטיל תנאי, שמקדש או מגרש או מוכר על תנאי כך וכך, שאם יתקיים התנאי יחולו הקידושין והגירושין, ואם לאו לא יחולו, דחלות הדין נעשית ע"י רצונו, אבל השוחט בהמה, לא יוכל להטיל תנאי ולומר אם יתקיים התנאי תהא הבהמה ניתרת ואם לא יתקיים התנאי לא תהא ניתרת, דלאו צדיקה תליא מילתא, דהשחיטה בעצמה מתרת, ואין האדם הממיר. וכן נפק"מ אם יוכל לקבוע זמן, דצקידושין וגירושין אפשר לקבוע זמן, שיחולו לאחר ל' יום, ואילו בשחיטה, א"א לשוחט לומר שתהא הבהמה ניתרת לאחר ל' יום. וכן צקנינים, יכול לעשות שויר צקנינו, כמו במקדש חוץ מפלוני, אי לאו היקשא לגירושין דבעינן כריתות [גיטין פ"ב ע"ב], וצמקום שהמעשה בעצמה עושה את חלות הדין, לא שייך שויר כלל. וכן לענין חזרה לאחר המעשה, דככל הקנינים שייך חזרה, אי לאו טעמא דלא אחי דיבור ומבטל מעשה [קידושין כ"ט ע"א], אבל בשוחט בהמה, אפילו אי נימא אחי דיבור ומבטל מעשה, לא שייך לחזור משחיטתו:

א) [ובתום] נזיר (י"א ע"א וד"ה הא"י) כתבו, צמקדש אשה חוץ משאר כסות ועונה, לא מהני שוירו, משום דאין קידושין לתנאין. וקשה, כיון דאין קידושין לתנאין, יבטלו הקידושין, כמו צמקדש חוץ מפלוני, דלא אמרינן שיבטל השויר והקידושין קיימין, אלא אדרבא הקידושין בטלין. וי"ל דהאיסור לכל העולם, נעשה ע"י המקדש, וא"א שתיאסר למי שלא אסרה המקדש, ומש"ה הקידושין בטלין, אבל שאר כסות ועונה, רחמנא רמי עליה, ואין כריך שהמקדש יייצ את עצמו צוה, וכיון דאין קידושין לתנאין, ממילא הוא מתחייב:

ד) עוד יש נפק"מ הרבה מזה, כגון באי עבד לא מהני לא שייך הך כללא אלא היכא שהדין נפעל ע"י כח האדם, כגון באונס שגירש, ומקדש חייבי לאוין, ותורם מן הרע על היפה, אבל בשחיטה, שההכשר נעשה מאליו, לא שייך כלל לומר אעל"מ, וע"כ לא קשה מהשוחט בשבת שחיטתו כשרה, דכיון שהשחיטה נעשית בהלכתה, ע"כ הבהמה ניתרת ממילא. וכן צהא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, לא שייך לומר כן אלא היכא שהאדם הוא האוסר, אבל היכא שהאיסור הוא ממילא, ע"י המעשה, אין נפק"מ אם אינו שלו. והא דהמשתמיה לצדמת חבירו לא נאסרה [ע"ז י"ד ע"א], אף דאיסור ע"ז חל בעל כרחו של העובד, אבל היסוד שהבהמה מתיחדת לע"ז הוא ע"י רצון האדם, ולאו כל כמיניה ליחד דבר שאינו שלו. וכן בצחריכי המת [סנהדרין מ"ז ע"ב], האיסור חל מאליו, אלא דאינו יכול ליחד בגד שאינו שלו שיהיה מיוחד למת, והאיסור תלוי במה שהבגד מיוחד להמת. וכן נפק"מ צהא דאין דשצ"ע

מדרבנן, וא"א להפריש מטבל גמור עליו, דהוי מן החיוב על הפטור, ובלוקח מן השוק הוי מדרבנן אדרבנן. ולפירוש הראשון איך יחוקן הדמאי, דהא אם הוא מהמיעוט שהוא טבל מדאורייתא, אין הפרשתו כלום, דהמעורב אינו אלא מדרבנן, וכיון שצריכינן לחוש שמה הוא מהמיעוט, א"כ לאחר הפרשה הוא כקודם הפרשה. ולפירוש השני ניחא, דתרווייהו טבל דרבנן הן, וא"כ לחוש להמיעוט כלל אפילו מדרבנן, והא דמיעוט אין מעשרין, הוא טעם למה גזרו חכמים על דמאי, אבל גזירתם לא היתה שנחוש להמיעוט, אלא שיהא טבל דרבנן.

אבל קשה מפרק ה' דדמאי [מ"א], דאין תורמין מדמאי על דמאי, שמא זה מעושר וזה אינו מעושר, ומוכח להדיא דלריך לחוש להמיעוט, וצ"ע [ואולי יש לחלק ולומר, דלעולם החיוב הוא משום דלריך לחוש להמיעוט, אבל סוכ"ס אינו אלא מדרבנן, ועל כן לגבי שאר חיובים דרבנן, אין זה אלא דרבנן אדרבנן, אבל מדמאי על דמאי גופא, שפיר יש לחוש שמא זה מעושר וזה אינו מעושר, ועדיין צ"ע. ג.]. ועיין בחולין (דף ו' ע"א) היכי מתרמיא דרב אסי אכיל דמאי עי"ש, ומאי קושיא, דלמא צאמת היה מעושר, וע"כ דהוא ודאי חיוב. ועיין בר"ן פרק במה מדליקין [שבת י' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה ומכאן] מה שהביא לשון הרמב"ן לענין ספק צרכה דצריהם לענין דמאי:

סימן ע"ו

76 א) פרק מצות חליצה [ג"ד ע"ב]. צמ"ש תוס' [ד"ה וחה] דלהכי מהני חליצת קטן, אי לאו קרא דאיש, אף דחליצה צעי כונה וקטן לאו צר כונה הוא, משום דאירי בגדול עומד ע"ג ומלמדו, כריך להבין, מאי שנא מבטל דוכתי, דאין מעשה קטן כלום, ולא מהני גדול עומד ע"ג, כמו בכל הקנינין וצקידושין. וי"ל לפי המבואר למעלה דהתם כתיב איש, והכא הא אירינן אי לא כתיב איש. וכן לענין כתיבת גט, דמהני גדול עומד ע"ג [גיטין כ"ג ע"א], משום דהתם לא כתיב איש. אלא דאכתי אינו מבואר כל הצורך, דאי נימא דבגדול עומד ע"ג יש לקטן דעת שלימה, אלא דגז"כ דאין מעשה קטן כלום אף דאין כאן חסרון דעת, ובכל דוכתי אמרינן הטעם דחש"ז לאו צני דעה נינהו:

ב) והנה צל הדברים הנעשים ע"י האדם ישנם שני אופנים: א) היכא דחלות הדין נעשה מכח האדם, כמו בכל הקנינים וצקידושין וגירושין, שהאדם הוא הפועל את חלות הדין. ב) היכא שהמעשה בעצמה, בלא כח האדם, פועלת את חלות הדין, כמו בשחיטה דמתרת, אף דבעינן כח גברא, מ"מ האדם אינו הממיר, אלא השחיטה עצמה מתרת, אם נעשית בהלכתה. ונפק"מ טובא משני

א עיין עוד קוב"ש ח"ב קמס"ד דברי סופרים סי' א' אות כ"ו. ב סי' ס"ו אות ו'. ג עיין לעיל סי' ע"ד אות ב-ג. ד עיין לעיל סי' ס"א אות ב, וסי' ע"ב אות ד' בחובא מהשתחוות ד"ה ופ"י ספיקו. ה עיין עוד בקוב"ש ח"ב חלק המכתבים, במכתב להג"ד ממחם ועמבא אות ה.

פחות משנים, לקיום הדבר, והמקדש בלא עדים לא חלו הקידושין כלל [קידושין ט"ה ע"ב], ומ"מ בא"א שזינתה, דהוי גם כן דשצ"ע, אין צריך עדים לקיום הדבר, אלא גם אם זינתה בלא עדים נאסרת, משום דהאיסור חל ממילא בעל כרחיה, כמ"ס תוס' קידושין (ס"ו ע"א [ד"ה אחר]) (ומזה צ"ע דעת הסוצרין* דיבום צריך עדים לקיום הדבר):¹

(ה) ולפי"ז יש להסתפק בחליצה, אם האדם הוא המחיר, כמו בגירושין, או שהמעשה בעצמה מתרת, אם נעשית בזכות שניהם כדניה. ויש להביא ראיה מפורשת לספק זה, מהא דאיתא פ' המדיר [כתובות ע"ד ע"א] דטעמא דלא מהני תנאי בחליצה, הוא משום דלא דמי לתנאי צ"ג וצ"ר, דליחא בשליחות, הא אי לאו האי טעמא היה מועיל תנאי בחליצה, ומוכח להדיא שהאדם הוא המחיר בחליצה, דאל"כ לא שייך תנאי כלל בחליצה, כמו דלא שייך בשחיטה. אבל קשה, דעל כרחק צ"ל דטעמא דאמרינן דבחליצה האדם הוא המחיר, הוא משום דצעינן כונת שניהם להחיר, א"כ בשחיטת קדשים דלררין ג"כ כונה להחיר [חולין ל"א ע"ב], ג"כ השומט הוא המחיר, א"כ יועיל תנאי בשחיטת קדשים, דהתם ליכא טעמא דחליצה, דהא איתא בשליחות, ויכול לשחוט את הקרבן ע"מ שירדו גשמים, וזה חידוש גדול שלא שמענו. ועוד דיועיל שור בחליצה ובשחיטת קדשים, לומר חוק מפלוני, דשיר לא ילפינן מצ"ג וצ"ר, והוא דבר זר מאד:

לו כח להחיר או לאסור. ולדוגמא, בגירושין, שהבעל הוא המחיר, יוכל למסור כמו להשליח להחיר, אבל בחליצה, אם נאמר דהמעשה היא המתרת, א"כ אין להיצט כח להחיר, ולא יוכל למסור כח ההיתר להשליח, דמילתא דאיהו לא מצי וכו', והמעשה אינה מתרת אלא אם נעשית ע"י היצט והיצמנה, ולזה לא מהני שליחות, לומר שהשליח הוא היצט, וכמו דכהן לא מצי משוי שליח לזר לעבוד, שיהא ככהן, דזה הוי מידי דממילא, ומשוי"ה לא מהני שליחות בחליצה, כיון דאין היצט המחיר. ומה"ט גופא לא מהני תנאי בחליצה, דלאו כל כמיניה להטיל תנאי בהיתר הנעשה ממילא ע"י המעשה, ולא מכחו. וא"כ גם שור, אינו מועיל מה"ט גופא. ותו ל"ק משחיטת קדשים, דגם שם השחיטה בעצמה מתרת ולא שייך תנאי. והא דמהני שליחות בשחיטת קדשים [קידושין ט"א ע"ב], צ"ל דלהכשר השחיטה לא צעינן שליחות, וגם בלא שליחות השחיטה כשרה — וכן משמע בפסחים (ע"א ע"ב) במשנה, תאמר בפסח שאין לו קצבה, עיי"ש בפירוש [ד"ה תאמר] (אלא שאין זה צורך, עיין ברש"א ור"ן [גדרים ל"ו ע"א] גבי הא דפרין מכהנים שפיגלו) — ואין צריך להשליחות אלא שיהא המעשה נחשבת על המשלח, אבל אין השליחות להחיר כמו בשליחות בגירושין, ומשוי"ה לא מהני זה תנאי, כמו בחליצה, דכיון דההיתר חל מאליו, לא שייך להטיל תנאי בחלות ההיתר:²

(ח) וזה נראה שהיא דעת הרמב"ם, שלא הביא כלל צדיני תנאים דצעינן איתא בשליחות. ולפירוש זה לא קשיא מה שהקשו בתוס' [מיד ר"א ע"א ד"ה דחוי] והרמב"ן [ב"ב קכ"ו ע"ב] למה מועיל תנאי בזמירות, הא ליתא בשליחות, דבזמירות האדם הוא עושה חלות הזמירות כמו בהקדש, וע"כ מהני תנאי. אלא דקשה לזה לשון הגמ' פ' המדיר [כתובות ע"ד ע"א] מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן ליה מתנאי צ"ג וצ"ר, ולפירוש זה אינו צריך כלל לטעמא דלא דמי לתנאי צ"ג וצ"ר, ועוד דפרין שם, והרי צ"ה דאי אפשר ע"י שליח ומהני זה תנאי, ולפי הנ"ל ליכא קושיא מציאה, דהא גם קידושי צ"ה חלין מכת האדם, כמו קידושי כסף ושטר. ושם י"ל, דס"ד דמקשה, דקידושי צ"ה אינן דומין לקידושי כסף ושטר, שהרי מצינו דגם קודם מתן תורה, שלא היו קייני אישות, מ"מ נעשית אשתו ע"י צ"ה, כמ"ס הרמב"ם ריש הל' אישות ופ"א ה"א, וכן עכשיו צבני נת, והיה ס"ד דמקשה, דקידושי צ"ה אינן בחורת קנין, אלא שממילא נעשית אשתו ע"י שובה זה מנהג אישות. ולזה משני בגמ', דאיתקוש הוויית להדדי, והיינו דניתנה תורה ונתחדשה הלכה דגם קידושי צ"ה הן בחורת קנין, כמו כסף ושטר, וגם הן חלין מכת האדם המקדש ולא ממילא כדס"ד, ומשוי"ה שייך בהן תנאי. ותפיסב צ"ה קושיית הגרעק"א בחידושו [שם], דמאי משני דאיתקוש הוויית

(ו) והנה צ"ה דלא מהני שליחות בחליצה, לא נתפרש בגמ' הטעם. ואין לומר משום דהוי מידי דממילא, דצעינן מעל רגלו, ורגל שלוחו אינו רגלו, דזה אינו, דהא גם בנט כתיב ונתן צידה, ויד שלוחה אינה ידה, אלא צ"ל דלא צעינן אלא יד של מי שעושה הגירושין, וכיון דהוא שליח האשה לעשות הגירושין סגי בידו, ולא צריך ידה אלא בשעה שהיא עצמה עושה הגירושין, ה"נ צ"ה דכתיב רגלו, היינו רגל של החולץ, וכשהשליח חולץ סגי ברגלו. ועוד דמועיל שליחות להיצמנה, דזה אינו מידי דממילא כלל:

(ז) ובר"א דיש שני מיני שליחות: (א) היכא דבלא השליחות אין המעשה כלום, כמו בשליח לגרש, דאין אדם מגרש אשת חצירו, או בשליח למכור, דאין אדם מוכר דבר שאינו שלו בלא שליחות. (ב) היכא דגוף המעשה א"צ שליחות, כגון בשליחות לדבר עזירה, דהשליחות היא לענין שחא המעשה נחשבת על המשלח. ובאופן הראשון, דבלא שליחות לא חלה המעשה כלל, דדוקא הבעלים יש להן הכח לפעול חלות הדין ולא אחר, אלא דכשהוא עושה שליח, הוא מוסר כחו להשליח, וזה אינו שייך אלא היכא שהאדם הוא הפועל את חלות הדין, אבל היכא שהדין חל מאליו ע"י המעשה, לא שייך לומר שימסור כחו להשליח, דגם הוא בעצמו אין

א עיין רמ"א אהני"ו ט"י קט"ו ס"ב. ב עיין קוב"ש קידושין את צ"א. ג עיין לעיל ט"י ע"ד סוף את ג. ד עיין קוב"ש פסחים את כ"ט.

הכותב גם בשבת או ביום הכפורים כשגנה ונתנו לה הרי זו מגורשת. כתבו וחתמו בו ביום בודון ונתנו לה אינה מגורשת שהרי העדים פסולים מן התורה. כתבו ביו"ט בודון ונמסר לה בפני עדים כשרים ביום טוב הרי זה גם פסול: [הלכה יט]

הכותב גם בשבת או ביום כ"ו, הרי זו מגורשת. כתבו וחתמו בו ביום בודון כ"ו הרי זה גט פסול ע"כ. הנה מכאן הוכיח מוהר"ש יפה (כתשובה כ"י) הביאו הרב משנה למלך (הלכות מלוה ולוה פ"ח דין א) דפסק רבינו בהיא פלוגתא דאפליגו אביי ורבא בריש תמורה (ו, ב) אי כל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד אי מהני או לא מהני, דלרבא לא מהני ולאביי מהני. דפסק כאביי דאמר מהני יע"ש. ונראה שכונתו ממ"ש רבינו גבי כתבו (וחתמו) ביו"ט בודון דאינה מגורשת מטעמא דהעדים פסולים. ולמה לן האי טעמא, תיפוק לן דכיון דאמר רחמנא לא תעביד מלאכה אי עביד לא מהני והגט אין בו דין גט ופסול. ותו ממ"ש דכתבו ביו"ט כ"ו ונמסר לה בפני עדים כשרים דהוי פסול גרידא מדרבנן. ואמאי, הא לרבא לא מהני והגט אין בו דין גט מדין תורה. אלא ודאי דרבינו פסק כאביי, זה תורף כונתו. ולע"ד הן דברים תמוהים מכמה טעמי, ראשון לציון דאי כפי דעתו תקשי ליה דמאי פריך בגמרא בריש תמורה (ו, א) בתר מאי דשקיל וטרי בפלוגתא דאביי ורבא פריך: והשתא דשנינו כל הני שינויי, אביי ורבא במאי פליגי. ומאי קושיא, נימא דבהא פליגי וכדכתיבנא. ואין לומר דהרי בלא"ה קשיא ליה קושית רבינו ברוך שהקשו התוס' (שם ו, א ב"ה והשתא) דאמאי לא קאמר דפליגי בהכי כגון אם פדה בכור ומעשר, דלאביי כיון דלא מהני לא לקי, ולרבא אע"ג דלא מהני לקי, משום דעבר אמימרא דרחמנא. ומאי דיתורין לקושית רבינו ברוך, מתורין נמי להא. הא ליתא, משום דקושית רבינו ברוך אדרבא קושיא מעיקרא ליתא, וכמו שהקשה מוהר"י הלוי (סימן כד). דתלמודא גיחא ליה לתרוצי דפליגי בשינוי קונה, משום דנראה דוחק לאוקומי פלוגתייהו באם עבר ופדה בכור אי לקי או לא לקי, דרבא ואביי הכי קאמרי: כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני, רבא אמר: לא מהני. משמע דכל פלוגתייהו הוי באם מהני או לא מהני, ואי מוקי לה כדפירש רבינו ברוך, אם כן הוי פלוגתייהו אי לקי או לא לקי. אמנם לפי דעת מוהר"ש יפה תקשי שפיר דאמאי לא קאמר דפליגי בהכי אי מהני או לא מהני.

אמנם אחר העיון קצת נראה, דאין שחר לדברי מוהר"י הלוי, משום דאכתי תקשי לן במאי דתריץ בגמרא (שם ו, ב): לישנא אחרינא בהני שינויי דשנינו. בין לפירוש ראשון שפירש רש"י (ד"ה הכי גרסינן) במאי דקאמר בגמ': אם כן שינוי קונה. בין לפירוש השני: אם כן. על כרחך לא דייק מאי דקאמרי: מהני ולא מהני, דמשמע דבהא פליגי. אלא קאמר דלא נפקא מינא מידי אלא בהני שינויי דשנינו דלרבא לאו משום קרא אלא מסברא, ולאביי משום קרא. ואם כן קשה דלפום האי תירוצא עדיפא מינה הו"ל לתרוצי, ולאוקמיה פלוגתייהו אם עבר ופדה בכור אי לקי או לא לקי. וכיון שכן הדרן לדמעיקרא דמינה לא תברא למוהר"ש יפה, דמאי דיתורין לקושית רבינו ברוך יתורין להא נמי.

אמנם הדבר הקשה אלי הוא, דכפי דעתו תקשי לרבא ממתינתין דשחיטת חולין [חולין יד, א] דקתני מתניתין: השוחט בשבת [וביום הכפורים] אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשירה. ובעי לאוקמי בגמ' [שם טו, א-ב] במזיד ורבי מאיר היא. ואמאי, נימא כל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ואין כאן שחיטה, והשחיטה פסולה. אחר זמן רב ראיתי למוהרש"ם ח"י"ד (סימן קטו) שהקשה כן וז"ל: עוד קשה לי דתנן במסכת חולין יד, א: [א] השוחט כ"ו. וכתב הר"ן (ו, א בדפי הרי"ף ד"ה השוחט): ודוקא בשוגג, או אפילו במזיד ובצינעא כ"ו. והתוס' כתבו [שם ד"ה השוחט] דאפילו בפרהסיא שחיטתו כשירה שאינו נעשה משומד אלא משחיטה ראשונה ואילך כ"ו. עד הכי נמי אני אומר, כיון דאמר רחמנא: לא תשחוט בשבת. אם כן לימא דלא מהני השחיטה כלל והוי נבלה, דשחיטה אין כאן, עכת"ד יע"ש. ותו קשה לדעת מוהר"ש יפה דתקשי ליה מה שהקשה הרב שלטי הגבורים (ס"פ משילין כ, ב בדפי הרי"ף אות ד) וז"ל: מיהו קשה [בעיני] דברי רבא שכתב כאן [כיצה לו, א] ופרק מרובה [בבא קמא ע, ב - עא, א] וכן משמע מדבריו בפרק השואל [שבת קמח, ב] [דאע"ג] דמדאורייתא איסור מקח וממכר באותו [מעשה] [ממכר] שעשה בשבת וכו' [אפילו הכי] [דודאין] מהני כ"ו, ואלו במס' תמורה (ו, ב) ס"ל לרבא דכל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, עכ"ד יע"ש. וכיון שכן קשה

מעם המלך

לשליח מ"מ הא מהני ליה שפורע חובו, דכל שאומר לחרוס צריך לפרוע, דכי גרע לשון הזה לשון שליחות מעליא [הוא], מאומר כל הון שצריך לשלם לדעת הש"ך, וממורן קושיא תוספות ישנים ודוק היטב כי חריף הוא. ובאמת הארכמי עוד צביאור הסוגיא לקמן מה ענין טונת הנאה ובארכמי כל דברי הש"ס והירושלמי ופלוגתת רש"י ור"ם בנמונות (קו א) דהאי דמתן, אלא שאין פה עט האסיף ובלא"ה ילאמי קלמ מגדר הקונטרס: (עד כאן הגה"ה).

מהני בשליחותיה. דהשתא ליכא קושיא הש"ס מנד הנאה שליחות, אלא הכונה פשוטה הא קא מהני ליה הנאה ממון שפורע חובו, וע"כ דלא צריך אפילו גילוי דעת בעלמא, ולא צריך לשלם כלל כדעת חנן, ואפ"ה נעשה שלוחו, ונפשת האנציעא. וצא המתרחן: לעולם משל בעל הכרי כ"ו ובאומר כל הרוצה כ"ו. והיינו כפירוש הר"ן דלשון זה הוי לשון שליחות לענין תרומה, אלא לענין מודר כ"ו. ולא יכול לנקוט הש"ס דאיידי אף נחורס משלו כ"ו, אף אי אמרינן שמפאת שליחות לשון הזה מומר, לענין מודר כיון דלא יחדיה

דהיאך הכריע מוהר"ש יפה דפסק רבינו כאב"י, הא בלא"ה קשה כל הני וכדכתיבנא.

אשר על כן נראה לי לחלק ולומר כדי ליישב כל מה שהקשינו, ומינה דהכרע מוהר"ש יפה לא קיימא באפ"ן, והוא זה: דעד כאן לא קאמר רבא דלא מהני אלא היכא דהמעשה עצמו הוא האיסור, כגון לאו דגזילה דהוה מקשינן מינה לרבא. וכן תמורה דמקשינן מינה לרבא דהתמורה עצמה היא האיסור, מה שאין כן הכא דהמעשה עצמו דהיינו כתיבת הגט, או שחיטת הבהמה, או מכירה וכל הני דהמעשה עצמו אינו אסור ויומא הוא דקא גרים, אז כולי עלמא מודו דמהני 207. ומעתה נתיישב הכל ואין הכרע דרבינו פוסק כאב"י כמ"ש מוהר"ש יפה. אחר זמן ראיתי להרב בני חי"י (סימן שלד ע, ב) שחילק כמ"ש יע"ש.

עוד ראיתי להרב בעל ש"ך (חה"מ סימן רח סק"ב) שרצה ליישב לקושית הרב בעל שלטי הגבורים דעד כאן לא אמרינן דלא מהני, אלא בגזילה ודכוותיה דאי אפשר לעשות המעשה אלא בהעברת הלאו, משא"כ הכא גבי שבת דהא אפשר לעשות בהיתר, דהיינו שימכרנו בחול. משום הכי אמרינן דמהני. ומעתה נתיישב מה שהקשה מוהרשד"ם ז"ל ואין מקום להכרע מוהר"ש יפה 208.

עוד ראיתי להרב מוהריט"ץ (סימן טו) שתירץ לקושית הרב בעל שלטי הגבורים ומינה נתיישב כל מה שהקשינו, וז"ל: וג"ל לתרץ דהיכא דעבד איסורא כגון מוכר בשבת או קונה ב"ט, אי חשבינן ליה איסורא ליכא מאן דפליג דמעשיו קיימין כמ"ש הירושלמי והביאו הרי"ף פרק משילין (ביצה כ, ב בדפי הרי"ף). וטעמא משום דאפילו נימא דלא מהני, לא פליטנן ליה מאיסורא, ואיסורא כדקאי קאי ולא פקע מיניה. ומשום הכי אמרינן דמהני ומעשיו קיימין. אבל מאי דסבר רבא דלא מהני הוי כשהדבר ההוא שעשה מיתקן במה דאמרינן ליה דלא מהני, עכת"ד. וכן תירץ מוהרימ"ט (ח"א סימן טט) יע"ש 209.

ולפי האמור נחה שקטה תמיהת הרב פר"ח (כס' מים חיים) אדבריו התוס' דפסחים (פרק תמיד נשחט טג, א ד"ה השוחט פסח על החמץ) שכתבו: אומר ריב"א דהפסח כשר מדלא שנה עליו הכתוב לעכב. ונראה מדבריהם אלו דלא בעינן קרא להכשירו. ותמה הפר"ח דהא ליתא, דהא קי"ל כרבא דלא מהני. ולפי האמור אין כאן תמיהא, דריב"א יסבור כחד מהני תירוצי שכתבנו. אך התוס' ז"ל בתמורה נראה דלא ס"ל הכי כלל, שהרי הקשו (שם ד, ב בר"ה רבא) וז"ל: קשה אם כן שוחט פסח על החמץ לפסול, י"ל דבירושלמי יש קרא להכשיר. וקשה צרם אוזן ליתסר, וי"ל כו'. והשתא מאי קשיא להו משוחט פסח על החמץ ומצורם אוזן בכור, שאני התם או משום דהמעשה עצמו אינו אסור וחמץ הוא דקא גרים כמ"ש הרב בני חי"י, או משום כמ"ש הרב ש"ך ז"ל או כמו שחילק מוהריט"ץ ומוהרימ"ט פ"ח דשאני שוחט פסח על החמץ וצורם אוזן בכור דאפילו נימא דלא מהני, לא פליטנן ליה מאיסורא, ואיסורא דעבד עבד, ומשום הכי אמרינן דמהני. אלא ודאי דלא ס"ל לחלוקי כמ"ש 210.

איברא דתירוצ מוהריט"ץ ומוהרימ"ט זל"ע, דאי כפי חילוקם ז"ל קשה, דמאי פריך בגמ' התם בריש תמורה (ה, ב): והרי אלמנה לכהן גדול דרחמנא אמר [ויקרא כא, יד]: אלמנה וגרושה וגו' לא יקח. ותנן: כל [מקום] שיש קדושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום. ופירש רש"י [ד"ה אחר הפגום]: אלמא מהני מדקתני יש קדושין דאי לא מהני (הולד ממזר ו)לא תפסי קדושין עכ"ד. והשתא מאי קושיא, עד כאן לא קאמר רבא דלא מהני אלא כשהדבר ההוא שעשה מיתקן במאי דאמרינן דלא מהני, כגון אונס וכיוצא. ברם הכא אפילו דלא אהנו מעשיו ולא תפסי קדושין לא מיתקן לאוי דכבר עבר ובעל, ועבר על לאו דאלמנה וגרושה. ותו מאן פקע ליה. ומשום הכי אמרינן דמהני וחילולין הוא עושה ואינו עושה ממזרות. ואין לומר דהכי פריך: דכיון דמשעת קדושין עבר אלאו דלא יקח, א"כ בההיא שעתא אי אמרינן דלא מהני ולא תפסי קדושין נמצא מיתקן לאוי, ואם כן לרבא נימא דלא

הגהות רעק"א

אם לא מהני ונדון אותו לנחירה מ"מ לא מתקן האיסור דנשילת נשמה. אולם מקושית תוס' גבי צורם און מזה נסתר לכאורה סברת מהרי"ט הנ"ל. [א"ה עיין בשו"ת רעק"א מהדורה קמא (סימן קכט)].

מה לענ"ד רג[בין] פסח על החמץ אינו מספיק סברת מהרי"ט דאם נימא דלא מהני ולא מקרי זביחה הוי כנוחר בעלמא ולא עבר על הלאו, משא"כ בשוחט בשבת כזה שפיר כתב המהר"ט דאף

גנוי המלך

207. עיי' כזה בנוכ"י (תנינא אה"עו"ט סי' קכ"ט בהגה"ה מכן המחבר). ובחמדת שלמה גיטין (יז, ב) וכת"ס (חיו"ד סי' א'). 208. עיי' בנוכ"י (תנינא אר"ח סי' קל"ו) ומה שצויין שם לח"א וע"ע שם במהר"ד תנינא (י"ד פ' ט' ד"ס אך בגוף). 209. כתב הרב בעל ברוך טעם בהגהותיו וז"ל: יעויין לשון מהרי"ט. ולענ"ד מבואר מדבריו שאין סברתו כסברת מהריט"ץ (יעויין היטב לשון מהרי"ט ח"א סי' ט"ט). עכ"ל. 210. כתב הרב בעל הברוך טעם כתב ע"ד רבינו וז"ל: נב. לכאורה קושיא זו של תוס' צ"ע דאם נאמר דלא מהני ונפסלה השחיטה, מהראוי שלא יהי' בכלל עובר אלאו דלא תשחט דהוי כאילו נחר הפסח ולא הוי כעבר אמימרא דרחמנא דכיון דאין שם שחיטה, וצ"ל דכוונת התוס' אינו שיבוטל שם השחיטה, רק כיון דלא נעשה כמימרא דרחמנא יהי' הפסח פסול, וכזה אתי שפיר דכרי המחבר כאן דאפילו נימא כן מ"מ לא פליטנן ליה מאיסורא. עכ"ל. ובשו"מ (קמא ח"ג סי' ו') תירץ דהא קיי"ל דאף המקטיר והזורק עובר וא"כ אי יפסל הקרבן לא יעבור וכמש"כ מל"מ (פ"א מקו"פ ה"ה). ובפסול אינו עובר משום לא תשחוט על החמץ.

עוד ראיתי להרב בעל ש"ך (חה"מ סימן רח סק"ב) שרצה ליישב לקושית הרב בעל שלטי הגבורים דעד כאן לא אמרינן דלא מהני, אלא בגזילה ודכוותיה דאי אפשר לעשות המעשה אלא בהעברת הלאו, משא"כ הכא גבי שבת דהא אפשר לעשות בהיתר, דהיינו שימכרנו בחול. משום הכי אמרינן דמהני. ומעתה נתיישב מה שהקשה מוהרשד"ם ז"ל ואין מקום להכרע מוהר"ש יפה 208.

היא הצעת הגמרא דר"א סובר כרבא בתמורה דאי עביד לא מהני וקאמר מכדי שמעינן ליה לר"ש שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ונפקא ליה מטבות טבחה והכין אף דלענין שחיטת חוץ מיתשב שחיטה לא גמר ר"ש שאר מילי משחיטת חוץ כמו דאיתא לקמן דף פ"ה ע"א. הרי דלר"ש לא הועיל לשאר מילי מה דקראתו התורה שחיטה אם כן ממילא לרבא דסבר אי עביד לא מהני והוי כמיקטל קטליה והוי נבילה דאף דהוי שחיטה לענין שחיטת חוץ מ"מ לשאר מילי לא הוי שחיטה הואיל וא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני:

היוצא מזה דלר"ש כל שהוא משום שחיטה שא"ר ואין איסור בשחיטתו כמו טריפה ששחטה בזה מטהרה מידי נבלה דמורה ר"ש ששחיטת טריפה מטהר מידי נבלה כמו דאיתא לקמן פ"ה ע"ב ובכמה דוכתא דדרשנין וכי ימות מן הבהמה כו' ואיזו זו טריפה ששחטו. ומטעם זה אמרינן לר"ש שם במסכת חולין וכן הוא בקידושין נ"ח ע"א דהשוחט את הטריפה חולין בעורה דמותו בהנאה ולא שייך בזה לומר אי עביד לא מהני דהואיל ומצד שהיא טריפה היא שחיטה שא"ר שוב לית ביה משום חולין בעורה ולכן מותר בהנאה וממילא מטהרה מידי נבילה דטריפה ששחט אף שהיא שחיטה שאינה ראויה מ"מ מטהרה מידי נבילה ואיסור חולין בעורה פקע מיניה מצד שהיא שחיטה שא"ר וכל זה בשוחט את הטריפה דלית אסור בהאי שחיטה אבל היכי דאיכא איסור בהאי שחיטה כגון שוחט בהמה כשרה קדשים בחוץ או חולין בעורה בזה לר"ש אינו מטהר מידי נבילה לרבא במס' תמורה מטעם דכל מלתא דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני וליכא כלל שחיטה כי אם כהורגו. ומעתה מסולקת הקושיא שנדפס משמי בסוף הצ"ח ודברי אמ"ו הגאון בצ"ח שרירין וקיימים, דשם פריך אי מקלקל בתבורה פטור שוחט בשבת בחוץ מאי תיקון, ומקשים התוס' א"א דטומאת ע"ו הוא רק מדרבנן אמאי לא אמר תיקון להוציא מידי נבילה. ע"ז שפיר מותרין אמאי לרבא דאי עביד לא מהני א"כ כל שחיטת איסור אינו מטהר מידי נבילה דהוי כהורגה ואף התורה קראו שחיטה בשחיטת חוץ כל זה הוא לרבנן אבל לר"ש לא אמרינן כן כנ"ל והרי הסוגיא בפסחים קאי אליבא דר"ש כמו שכתבו התוס' שם בד"ה לדברי האומר. כן נראה לי ככוונת דברי אמ"ו הגאון ז"ל:

ואנו לעצמי נ"ל לפי מה שמחזירים התוס' בתמורה (י"ד ד' ב') בד"ה רבא אמר דכירושלמי יש קרא להכשיר בשוחט פסח על החמץ ע"ש. א"כ יש לומר דילפינן כל שחיטת איסור משוחט פסח על חמץ דאי עביד מהני. ועיין לעיל בחלק א"ח סימן קל"ו:

אך כגוף הדבר אי אמרינן בשחיטה שנעשה באיסור אי עביד לא מהני למה בשוחט בשבת שחיטתו כשרה ולא אמרינן ביה אי עביד לא מהני (ועיין בשער המלך בפ"ג מהל' גירושין שהארין בזה). מצאתי בין כתבי קודש של אמ"ו הגאון ז"ל שהתחיל לכתוב קונטרס מיוחד על זה אך לא הוציא מחשבתו אל הפועל והפסיק באמצע הענין. ולא אמנע מלהעתיק פה הדברים כהיותן וזה לשונו הזהב: **בדין** כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני שחיטתו בחיבורי צ"ח בפסחים ע"ג ע"א שגם

בשחיטה אמרינן כן וממילא שחיטתו היא כנחירה ומטמא טומאת נבילות זולת היכא דגלי רחמנא. אמרתי לברר חלקי הבונה וחלקי הסותר ברבר זה. והנה במסכת חולין י"ד ע"א משנה השוחט בשבת וביה"כ א"ע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה והרי רחמנא אמר לא תעביד ולמה שחיטתו כשירה ואף שמוקמינן לה בשוגג שם בוף ט"ו ע"א הרי מקשה שם גונקי במזיד וע"ש דף י"ד ע"א בתוספות ד"ה השוחט וכאן לא שייך לשנויי כדמשני בוף קט"ו ע"א דפריך מעשה שבת ליתסר ומשני א"ק קדש היא היא קודש ואין מעשיה קדש דשם קאי אקושיית דליתסר מלא תאכל כל תועבה והרי מעשה שבת תיעבתי לך וא"כ הקושיא ששבת יגרום האיסור ושפיר משני היא קדש כו' ונ"מ שהמבשל בשבת או שאר מלאכות שבאכילה. אבל שחיטה אין אנו רוצים שהמעשה יאסרו אלא שהמעשה לא יחידנו ולא יהיה השחיטה נחשבת שחיטה וכמתה מאליה דמי לא שייך לשנויי היא קדש דמה בכך שאין השבת אוסרה מ"מ אינו מחירה וכאילו לא נשחטה וא"כ הקושיא במקומה עומדת איך שוחט במזיד בשבת שחיטתו כשירה. ועוד נלע"ד דאפילו למסקנא דמוקי לה בשוגג ג"כ קשה למה שחיטתו כשירה דנלע"ד דמה דאמר רבא בתמורה דף ד' ע"ב כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני היינו אפילו אי עביד בשוגג לא מהני. וסמוכים שלי הוא דאל"כ אלא דוקא במזיד לא מהני אבל בשוגג מודה רבא דמהני א"כ למה הוצרך שם בתמורה וי"ו ע"א לתרץ לרבא דעזוב דאצטרין עזוב תעזוב ששבת להפריש פאה מן הקמה ושגג וקצר כל שדהו בלי שיעור פאה וכן שם ה' ע"ב דקאמר גבי בכור ולרבא האי הם לשגג ופדה בו את הבכור, וכן שם לפני זה איצטרין הם לשגג ופדה בו את הבכור, וכן שם לפני זה גבי חרמים. א"ו שאין חילוק בין שוגג למזיד וממילא קמה גם נצבה הקושיא למה השוחט בשבת ויה"כ שחיטתו כשירה:

1 וזה רבות בשנים כתבתי בגליון ורכיבי שלי בסימן

י"א וזה לשוני ואף דקיי"ל כרבא דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני שאני הכא שהשחיטה היתה יכולה להיות בהיתר אם שחטה בחול ודוקא במעשה שאי אפשר ליעשות כי אם באיסור בזה אמר רבא דלא מהני ועיין בש"ך ח"מ סימן ר"ח ס"ק ב' עכ"ל בגליון. ולפ"ז יש לנו לומר דלכך שחוט חוץ וכן חולין שנשחטו בעורה אינם מטמאים טומאת נבילה לפי שהשחיטה היתה יכולה להיות בהיתר דהיינו שחוט חוץ אם היה שוחט בפנים וכן חש"ב אם היה שוחט חוץ לעורה כן היה מקום לומר לפום ריהטא. אבל באמת אינו כן דכשלמא שוחט בשבת וביה"כ לא אוהר רחמנא בפירוש לא תשחט בשבת רחמנא אוהר לא תעשה מלאכה וממילא שחיטה בכלל שאר מלאכות בזה אמרינן כיון שהשחיטה יכולה להיות בהיתר אלא שאיהו עבדה באיסור ששחטה בשבת גם לרבא אי עביד מהני אבל מה שאזהר רחמנא בפירוש על דבר זה אפי' דבר שאפשר לעשות בהיתר רחמנא אוהר שלא יעביד באיסור כמו שחוט חוץ דרחמנא ענש בפירוש השוחט בחוץ ולא ענש אלא א"כ הזהיר וכן חש"ב דרחמנא אמר בריוק מקום אתה זוכה ואי אתה זוכה בקירוב מקום דפירש

רחמנא דבר זה בפירוש בזה לו לה מדברי התוס' שם בתמורה קשה וא"כ שוחט פסח על החו יש קרא להכשיר ע"ש בתוס'. ו יכולה להיות בהכשר שלא על באיסור והרי בזה מודה רבא ויה"כ וא"כ מה הקשו התוספו. אוהר בהדיא ולא ישחט על ד מהני. ודע דפשוטן של דבר משמעותן דלרבא הקשו אבל הו דלרבא הא לא מהני ס"ל עכ תמוהין דארברה כיון ולא מ הוגיש בזה בספר

ואמנם לענ"ד גם דברי הצי" ומו"ז כהנ"ו כתב דהי לסוף דעתו כיון דלאב"י מהו ולענ"ד גם לאב"י עכ"פ בק המעכבים אלא שבוזה לא שינו באמת בפסחים כ"ג ע"א כתב משום דלא שינה עליו הכתוב ועיין שם במהרש"א. ואמנם דלאב"י הקשו הוא משום שהתו הפסח פסול והיינו כמו שאר פנ הוה להו להקשות שיהיה שחי וכך הוה להו להקשות א"כ שוח שחיטתו שחיטה ולכן כתב הו דגם לאב"י הקשו ולכן אחזו ד ובין לרבא דאילו הקשו לרבא ל היה להם להקשות שלא תהוי ש לומר דשחוט חוץ אינו בכלל והוא ע"פ שכתבו התוס' שם והשתא דשנינן כו' אם נשבע מודה רבא דמהני דלא אמר שאסרה התורה עליו אבל באיני שנשבע שלא יגרש איעביד גם חוץ עיקר האיסור לשחטן בר

[א] ע"י מה שהארין בזה בתשובת מהו דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני אינו כתב דההוכחה משוחט בשבת יש לדר דלרבא הא דמטיל מוס בבכור מותר כ לומר הא דהחירה התורה מעשה שבת או מבשל בשבת בזה גילתה תורה דמ ושפיר הוכיח מהר"ט ו"ל הכלל החדש התוס' אלו לכאורה סתירה לדברי מהרי האיסור וכן השיג מדברי התוס' הנ"ל: מהני רק לישב דעת המרדכי שפסק בני ע"ז מכמה סוגיות דמוכח דאי עביד מו הנ"ב שרבא לא אמר דלא מהני רק ו תורה רק שהוא עשה באופן איסור כו שלא יתקן האיסור מודה דמהני ורק ע"ז להקשות מדברי התוס'. אבל יסאיר שנינו קונה איכא בנייהו ע"ש מה שנו לגאון חריף ובקי בכל הש"ס כש"מ מ

ואטו רחמנא קרשיניהו האדם הקרישן ועיי זה יש עליהם איסור לשחטן כחוק וא"כ בדא את האיסור בזה אפשר דמודה רבא דמהני ועיין בחיבורי נ"ב חלק אה"ע סימן ע"ז. ואמנם לפ"ז לא היה התוס' מקשים מפסח ששחטו על החמץ והרי גם פסח אלמלא שהקרישו לפסח לא היה שייך בו איסור לא תשחט על חמץ. ואף שלפי פירושו של הבה"ז קושיא זו של התוס' הוא לאביי מ"מ ודאי שגם הבה"ז ע"כ יודה שעיקר קושית התוס' היא לרבא דאל"כ אין מקום לקושית התוס' כאן בתמורה א"ו שעיקר הקושיא לרבא אלא דהיה להתוס' להקשות שיהיה אפילו נבילה לכן כתב הבה"ז שהקושיא היא גם לאביי וכמ"ש לעיל ולכן היה נלע"ד רבשלמא בשבועה שפיר כתבו התוס' שהוא ברא:

ע"כ דברי אאמ"ו הגאון ז"ל ולא מצאתי יותר בכ"ז.
ומכאן ואילך דברי בנו ותלמידו מה שנראה לענ"ד לחלק בין שבועה למקריש. דגבי שבועה כתבו התוס' דהוא בדא את האיסור בכה"ג לא אמרינן אי עביד לא מהני הואיל ואיסור שבועה אינו מתיחס אלא על הנשבע ולא על שאר אדם בזה לא אמרינן אי עביד לא מהני כיון שהוא בדא את האיסור לאסור איסור על נפשו מה שהיה מותר לו. אבל בהקדש כיון דמעשיו מהני בהקדשו לאסור איסור על כל העולם ונקרא שם איסור ההקדש על כל אדם וממילא שייך ביה אי עביד לא מהני דכל שהאיסור מתיחס על זולתו לא שייך לומר שהוא בדא האיסור דהרי עיי הקדישו של זה חל על אדם אחר איסור הקדש בע"כ שלא ברצונו וכיון דלגבי אחרים לא שייך לומר בדא האיסור שוב אין לחלק בין המקדיש לאדם אחר. ועוד יש לחלק דאיסור שבועה שהוא בלאו דלא יחל דברו זה הלאו אינו במציאות שיבוא ממילא ואם לא ישבע אדם מעולם לא ימצא מקום ללאו הוה משא"כ בקדשים יש במציאות איסור קדשים שיחול ממילא כגון בכור שקדש מרחם וקדושתו בא מאליו וכיון שאיסור הקדשות שייך ממילא בלי פעולת אדם שוב אם נעשה דבר הקדש ע"י סיבת המקדיש נתפס עליו האיסור ונכנס בגדר ההקדשות ושייך ביה אי עביד לא מהני. ויש עוד כמה סברות לחלק בין איסור שבועה להקדש:

דברי הק' שמואל בן הגאון המחבר ז"ל א"ב

רחמנא דבר זה בפירוש בזה לרבא לא מהני. ומנא אמנא לה מדברי התוס' שם בתמורה ד' ע"ב ד"ה רבא אמר כו' קשה וא"כ שוחט פסח על החמץ לפסול וי"ל דבירושלמי יש קרא להכשיר ע"ש בתוס'. והרי הפסח היתה השחיטה יכולה להיות בהכשר שלא על החמץ אלא שאיהו עביד באיסור והרי בזה מודה רבא דמהני כמו בשוחט בשבת ויה"כ וא"כ מה הקשו התוספות אלא ודאי כיון דרחמנא אזרח בהדיא דלא ישחט על החמץ אמרינן אי עביד לא מהני. ודע דפשוטן של דברי התוספות שם בתמורה משמעוהו דלרבא הקשו אבל הבה"ז כתב שם אב"י הקשו דלרבא הא לא מהני ס"ל עכ"ל הבה"ז ודבריו לכאורה תמוהין דאדרבה כיון דלא מהני פשיטא דפסול. וכבר הוגיש בזה בספר צאן קדשים: L

ואמנם לענ"ד גם דברי הצ"ק אינם נכונים. וי"ל הצ"ק ומ"ו הבה"ז כתב דהקשו לאביי ולא אוכל לירד לסוף דעתו כיון דלאביי מהני שחיטתו כשירה עכ"ל. ולענ"ד גם לאביי עכ"פ בקדשים מצינו כמה דרכים המעכבים אלא שבוזה לא שניה עליו הכתוב לעכב. והרי באמת בפסחים כ"ג ע"א כתב ריב"א דלכך הפסח כשר משום דלא שניה עליו הכתוב לעכב ועיין בחידושינו שם ועיין שם במהרש"א. ואמנם אני אומר דכוונת הבה"ז דלאביי הקשו הוא משום שהתוספות לא הקשו אלא שיהיה הפסח פסול והיינו כמו שאר פסלות שהקרבן פסול ועריפא הוה להו להקשות שיהיה שחיטתו נבילה דהא לא מהני וכך הוה להו להקשות א"כ שוחט פסח על החמץ לא תהיה שחיטתו שחיטה ולכן כתב הבה"ז אב"י הקשו וכונתו דגם לאביי הקשו ולכן אחזו דלפסול דזה הוא בין לאביי ובין לרבא דאילו הקשו לרבא לתוד הא לא אהני ס"ל וא"כ היה להם להקשות שלא תהני שחיטה כלל. וכבר עלה בלבי לומר דשחוטני חוק אינו בכלל מה דאמר רבא דלא מהני והוא ע"פ שכתבו התוס' שם בתמורה וי"ו ע"א בד"ה והשתא דשנינן כו' אם נשבע שלא לגרש ועבר וגירשה מודה רבא דמהני דלא אמר רבא דלא מהני אלא במה שאסרה התורה עליו אבל באיסור שהוא בדא את האיסור שנשבע שלא יגרש איעביד גם לרבא מהני. ולפ"ז שחוטני חוק עיקר האיסור לשחטן בחוק הוא לפי שהם קדשים

הנהגות הגאונים

א) עיי מה שהאריך בזה בחשובת מהר"ט וי"ל ח' ראשון חש' ס"ט והעלה כלל חדש כעין דברי רבינו הגאון נ"ב וכתב דאפי' לרבא דאמר כל מלחא דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני אינו אלא אם כזה יתוקן האיסור אבל אם לא יתוקן האיסור בזה גם לרבא אי עביד מהני. ובשער המלך פ"ו מה' גיטין כתב דההוכחה משוחט שכבת יש לרחות דשאני התם דגלי קרא דמעשה שבת מותרין ולענ"ד דוחית השעה"מ אינו דחי' שהרי התוס' בתמורה כתבו דלרבא הא דמטיל מום בכבוד מותר מה"מ משום דכיון דאם נפל המום מעצמו בוראי מותר לכן לא שייך בזה אי עביד לא מהני. ומעתה הרי יש לנו לומר הא דהתורה התורה מעשה שבת אינו אלא ברבר שאילו נעשה מעצמו לא היינו אוסרין אותה רק משום לא תאכל כל תועבה כמו תורש בשור וחמור או מבשל שכבת בזה גילתה תורה דמעשה שבת מותר. אבל שחיטה דבלי מעשה האדם בוראי ה"י אסור בזה ה"י לנו לאסור משום אי עביד לא מהני ושפיר הוכיח מהר"ט ז"ל הכלל החדש שחידש דכיון שגם אם לא יהני מעשיו מ"מ לא נתקן האיסור של חילול שבת לכן מהני גם לרבא. ואולם מדברי התוס' אלו לכאורה סתירה לדברי מהר"ט הנ"ל דלפי דבריו לא מקשי התוס' מיד ממטיל מום בכבוד שהרי שם אלו אי נימא אי עביד לא מהני לא יתוקן האיסור וכן השיג מדברי התוס' הנ"ל השעה"מ על מהר"ט שם ולענ"ד נראה דע"כ לא כתב מהר"ט ז"ל דגם לרבא היכא שלא יתוקן האיסור אי עביד מהני רק לישב דעת המרדכי שפסק בנשבע שלא למכור דאם עבר ומכר בטל הקנין שפסק כרבא דכל מה דא"ר לית אי עביד לא מהני והמהר"ט הקשה עיי מכמה סוגיות דמוכח דאי עביד מהני וגם על רבא גופא כתב להקשות כמו שהאריך שם רק דעל רבא יש לתרץ שם ע"פ החילוק שכתב רבינו הגאון הנו"כ שרבא לא אמר דלא מהני רק היכא שהתורה אסרה גוף הפעולה ותכלית המעשה שהוא עושה אבל היכא שהענין עצמו שהוא עושה לא אסרה תורה רק שהוא עושה באופן איסור בזה גם לרבא אי עביד מהני. ואולם יען שדברי המרדכי סותר זה הכלל לכן כתב מהר"ט דגם לדעת המרדכי היכא שלא יתוקן האיסור מודה דמהני ורק היכא שבכטול מעשיהו יתוקן האיסור הוי כגוף הדבר שאסרה תורה ואמרינן דלא מהני לדעת המרדכי ואין מקום עיי להקשות מדברי התוס'. אבל ישאר על המרדכי קושי' דא"כ מ"ט לא אמר בגמ' חילוק זה בין אב"י לרבא דמרין שם מה איכא בין אב"י לרבא ומשני שינוי קונה איכא כינייהו ע"ש מה שנדחק רש"י ורבותיו בזה והיי' לו להגמ' לחלק באלה האופנים לזה אקדים לכתוב מה שהראה לי כבוד חתני ה"כ עדין לגאון חרף ובקי בכל השי"ס כש"ת מ"ה מאיר באסין נ"י ויהל על דברת מה שהאריך הקצוה"ח בח"מ (ט"ז ע"ז ס"ק י"ד) שכתב להשיג על הסמ"ע